

Johan van Veen

**Eb- en Vloedschaar Systemen
in de Nederlandse
Getijwateren**

HERDRUK ORIGINELE TEKST
VOORZIEN VAN ENGELSE
VERTALING EN ANNOTATIES

Oorspronkelijk gepubliceerd in:

TIJDSCHRIFT KONINKLIJK
NEDERLANDSCH AARDRIJKSKUNDIG
GENOOTSCHAP
Vol. 67
(1950)
Pagina 303-325

en tevens als speciale uitgave van dit
tijdschrift ter gelegenheid van het

WADDENSYMPOSIUM 1949

Pagina 43-65

Johan van Veen

***Ebb and Flood Channel
Systems in the Netherlands
Tidal Waters***

*REPRINT OF THE ORIGINAL DUTCH
TEXT WITH ENGLISH TRANSLATION
AND ANNOTATIONS*

Originally published in:

*JOURNAL OF THE ROYAL DUTCH
GEOGRAPHICAL SOCIETY*

*Vol. 67
(1950)
Pages 303-325*

*and also as a special issue of this journal
on the occasion of the*

WADDENSYMPOSIUM 1949

Pages 43-65

Published, with permission of the KNAG (Royal Dutch Geographical Society), on the occasion of the retirement of Professor Kees d' Angremond, who held the Coastal Engineering Chair at the Department of Hydraulic Engineering at Delft University of Technology from 1989 to 2001

Delft, November 2001

Introduction

Johan van Veen was a man of wide interests. Although he was trained as a civil engineer, he took interest in and published on a variety of subjects, such as historical geography, geology, land reclamation, climate, land subsidence, sampling equipment, etc. He worked with Rijkswaterstaat, the national water-management authority of The Netherlands, for most of his career. Van Veen was an unorthodox scientist with enormous energy. We compiled a reference list of almost 50 papers. Moreover, Van Veen laid the basis for the development of several instruments, e.g. the Van Veen grab sampler, automatically registering current meters, and the electrical Analogon (a computer for tidal calculations that used the principles of electric currents). Van Veen was also one of the first scientists to recognize the importance and possibilities of the echo sounder. His suggestions in the early 1930s contributed to the development of this instrument. Van Veen's character can be described as resourceful, untiring, persistent and even headstrong. His strongly developed sense of responsibility, in combination with little patience with officialdom, led to conflicts with his superiors at Rijkswaterstaat. These conflicts have overshadowed his great contributions to the disciplines of coastal dynamics and coastal engineering.

Van Veen started out investigating the tidal motion, sediment transport and changes in chlorine content in the Dutch estuaries and tidal inlets, and along the adjacent coast, making use of extensive measurements of discharges, sand motion and density profiles. The purpose of this research was getting to know the natural dynamics in the estuaries, in order to understand the system and to be able to improve the conditions for navigation (Van Veen, 1956). A major issue discussed by van Veen was sediment supply to the Netherlands coast. A first synopsis of his knowledge is given in his thesis "Onderzoekingen in de Hoofden in verband met de gesteldheid der Nederlandse kust" (Research in the Dover Straits in relation to the condition of the Netherlands coast), which he defended in Leiden in 1936. Van Veen was awarded the gold medal of the "Bataafsch Genootschap voor proefondervindelijke Wijsbegeerte" (Batavian Society for empirical Philosophy) for his thesis. The influence of his supervisor, the geologist G.B. Escher, is reflected in his interdisciplinary research approach. Van Veen combined disciplines such as field study, laboratory experiments, historical studies, etc., to get an overview as wide as possible and to be able to find practical solutions to various water-management problems. The experts in those fields did not always appreciate his concern with disciplines other than his own. There are many examples of debates, discussions and replies in the literature.

The present paper, "Eb- en vloodschaarsystemen in de Nederlandse getijwateren" (Ebb- and flood-channel systems in the Dutch tidal waters), which was published in 1950, should be considered as Van Veen's most important publication since his thesis. It summarizes the results of 20 years of intensive study of estuarine and tidal-basin morphodynamics in The Netherlands. The paper is testimony to Van Veen's keen observational and artistic skills. His approach is nearly "Da Vincian" in the sense that he is not only a fascinated but also sharp observer of nature and tries to capture the essentials of the dynamic behavior of complex coastal systems in apparently simple sketches. Many of the natural systems that Van Veen studied have been regulated since; thus, this paper contains a set of irreplaceable, high-quality observations on the natural dynamics of tidal systems. Along with Robinson's (1960) paper on ebb-flood channel systems, it forms an excellent introduction to the study of channel dynamics in estuaries, tidal inlets, and tidal basins.

Unfortunately, Van Veen's paper was published in Dutch, with only a brief summary in English. Luckily, the figure captions were given in both Dutch and English, allowing international researchers coming across the paper to read it as a kind of 'cartoon'. Understandably though, the paper has received very limited recognition in the international literature. So far, we have traced only 8 publications in which reference is made to this paper (see the reference list on page 53). The majority of these publications have Dutch-speaking (co-)authors. Geyl, one of these authors, gives an extensive summary of van Veen's results in his 1976 paper, conscious of the obscurity of the original paper. Ludwick (1972) refers

to an English translation of Van Veen's paper that we have not been able to trace. Usually, reference is made to Van Veen's paper to define ebb- and flood channels in estuaries and tidal inlets. However, his paper contains much more information that should be available to the international research community. Translation of this paper has been the subject of several discussions between Graham Evans, formerly of Imperial College, London, and one of us (AvdS). Until recently, a translation was not undertaken, however.

The present publication is a tribute to Professor Kees d'Angremond, who retired on November 28, 2001, from the chair of Coastal Engineering (Faculty of Civil Engineering and Geosciences) at Delft University of Technology. We have seized this occasion to publish an English version of Van Veen's paper. The translation is annotated in order to put it in the perspective of our present-day ideas on coastal dynamics. It contains contributions by several researchers involved in tidal-basin research, notably Hans Bonekamp, Edwin Elias, Anneke Hibma, Co van de Kreeke, Mattijs van Ledden, Dano Roelvink, Henk Schuttelaars, Huib de Vriend and Zheng-Bin Wang, edited by Ad van der Spek, Marcel Stive and Tjerk Zitman.

Delft, November 2001,

Ad van der Spek
Marcel Stive
Tjerk Zitman.

- [A1]** Van Veen's mission in this article is clearly to display his ideas on ebb and flood channel dynamics. As an introduction he sketches his view on the Netherlands Holocene evolution, which does not coincide with our present views. We have to realize that in 1950 there was little insight into Holocene sea-level rise and the Holocene evolution of The Netherlands' coastal system. Systematic investigations into sea-level rise didn't start until the mid-1950's. We note that Van Veen initiated the investigations on Holocene sea-level rise in The Netherlands by Jelgersma as part of the Delta Works and well-thought geological reconstructions based on field data started in the early 1960's. The statement of Van Veen that our coast was in principle a lagoon-type coast is not untrue, but as it appeared the various coastal sections had this lagoon mode at different stages. Obviously, his interpretation was based on the present Netherlands' topography, assuming that sea transgression took place over this topography.

In the present-day view on the Holocene evolution of the Netherlands coast, tidal basins were formed in the low-lying valleys of the late-glacial landscape due to the fast rise in sea level. The high areas between these basins acted as 'headlands' which were slowly eroded away. Most of the basins silted up after a strong reduction in the rate of sea-level rise around 6000 years before present (BP). In a later stage new transgressions, caused by the slowly but continuously rising relative sea level (relative sea-level rise is the product of absolute sea-level rise and land subsidence) took place. For an overview of the holocene evolution of the Dutch coast, see Beets and Van der Spek (2000).

- [A2]** Van Veen suggests that the secondary barrier was formed by wave action. This is not correct. The "secondary wadden" originally were not separated from the present-day Wadden Sea. They were filled in with sediment by tidal action and evolved into salt marshes. These salt marshes were predominantly sandy at their sea-ward margin, whereas the landward parts were predominantly clayey. Differential compaction of these deposits resulted in a higher elevation at the seaward side of these salt marshes. These high-lying parts are Van Veen's 'secondary barrier'. These sandy parts were gradually reworked by waves, resulting in the formation of sand ridges and sand spits (see below).
- [A3]** Van Veen uses the word 'alluvial' to give an age to these zones. The name Alluvium was used in contrast to Dilluvium. The first period was younger than the second. Nowadays, we would refer to these periods as Holocene and Pleistocene.
- [A4]** Legend: 'zeeopp.' = seasurface; 'duineiland' = dunebarrier; 'wad (zout)' = lagoon (salt); 'kleigordel' = clay ridge; 'veen (zoet)' = peat (freshwater).

Eb- en Vloedschaar Systemen in de Nederlandse Getijwateren

Onze kust is in beginsel een waddenkust (fig. 3) [A1]. De oorspronkelijk met een zeer geringe helling in zee onderduikende grillig gevormde zandkust - te geringe helling om bestaanbaar te blijven aan een zee met tij en golfslag - kreeg door de golf- en stroomwerking der Noordzee een snoer waddeneilanden voor zich, met zeegaten tussen die eilanden. Daarachter was het wad, een secundaire zee, die, zelf ook weer golfslag bezittend, een lage brede secundaire schoorwal opwierp, die wij thans de kleigordel noemen en waarachter zich de 'secundaire wadden' met hoogveen konden opvullen omdat in deze vlakten het zout water niet meer kon doordringen (fig. 1).

Ebb and Flood Channel Systems in the Netherlands Tidal Waters

In principle our coast is a lagoon-type coast (fig. 3) [A1]. The initially whimsically formed sandy coast, with its very gently sloping profile - too gentle to be sustained along a sea with tidal and wave actions - was given a string of barrier islands by the action of the North Sea waves and tides, separated by inlets. Behind these was the wad, a secondary sea (lagoon), which - itself also having wave action - created a low, wide secondary barrier [A2] that we now refer to as the clay ridge. The "secondary wadden" behind this ridge could be filled with peat, as salt water could no longer penetrate this area (fig. 1).

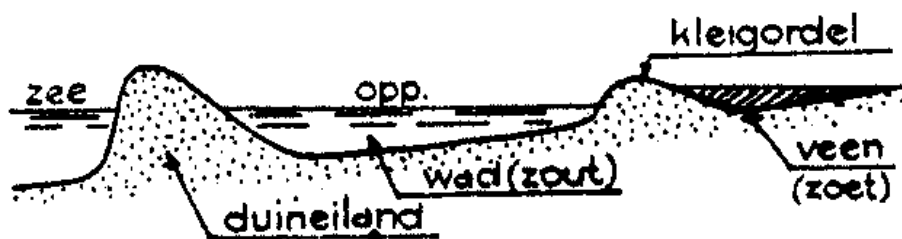

Fig. 1. Schema der 4 verschillende gordels voor de eigenlijke kust

Fig. 1 Sketch of the 4 alluvial [A3] zones: dunes, wadden, silt, peat (fresh water) [A4]

Zo hebben wij normaliter 4 gordels: 1, de duingordel, 2, de wadgordel, 3, de kleigordel, 4, de veengordel. Duin- en kleigordel zijn verwant, het zijn schoorwallen, die herhaalde malen doorbroken zijn. Bij doorbraken kan men in verticale zin weer 3 zones onderscheiden: 1, de stroomzone, 2, de golfslagzone, 3, de windzone (fig. 2).

As a result we have 4 zones: 1, the dune barrier, 2, the wadden zone, 3, the clay ridge, 4, the peat zone. The dune and the clay ridge are congenerous in that they are repeatedly breached embankments. Near breaches one can distinguish 3 regions in the vertical plane: 1, the current-dominated region, 2, the wave-dominated region, 3, the wind-dominated region (fig. 2).

[A5] NAP (Dutch ordnance level), which is approximately Mean Sea Level. At the Dutch tidal coast stations deviations are 7 cm at the most.

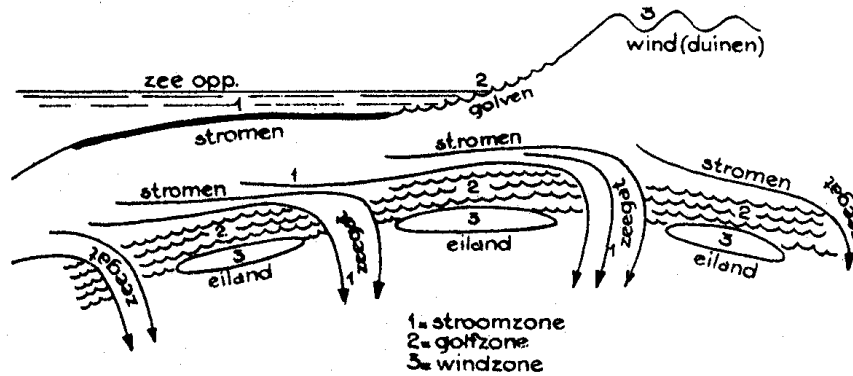

Fig. 2 Schema der 3 verticale zones van een schoorwal.

Fig. 2 Sketch of the 3 vertical regions in an offshore bar: those of the currents (1), the waves (2) and the wind (3).

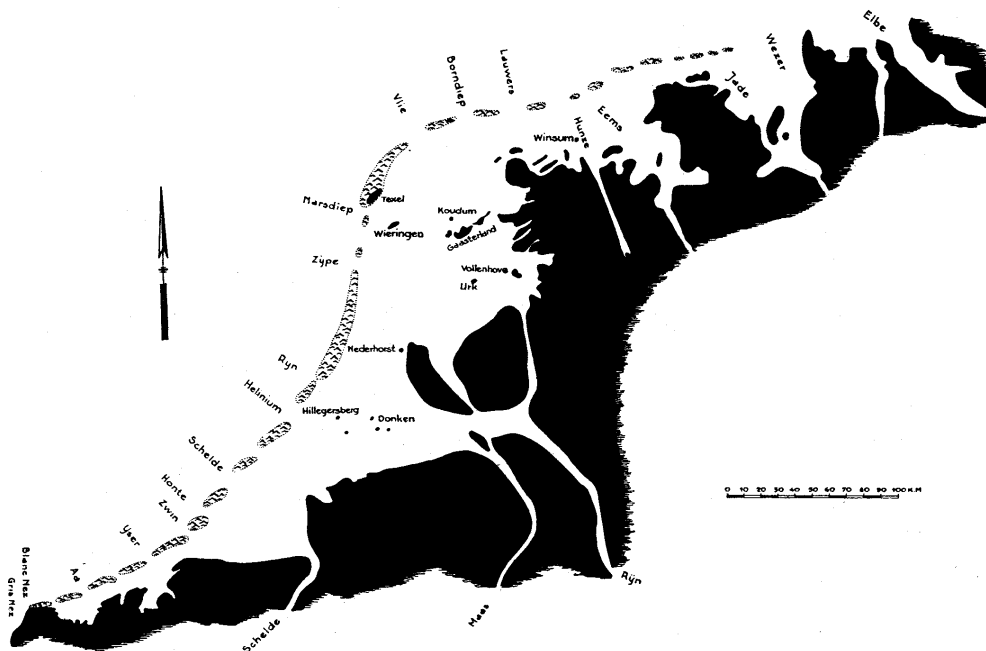

Fig. 3 Schema van de duineilanden-keten omstreeks Romeinse tijd (?). De wadden-opvullingen werden weggelaten.

Fig. 3 The chain of sand-dune islands (or wadden-islands) along the Lowland coast in Roman (?) times. The fillings of the tidal flats (wadden) with peat and silt, are omitted.

De overgangen liggen ten onzent ongeveer bij 2,5 m - en 2,5 m + N.A.P., d.i. ongeveer bij de normale brandingsgrens en bij de duinvoet; de overgangen zijn uiteraard zeer onscherp en de zones gaan vloeiend in elkaar over. In zone 1 treft men de eb- en vloodschaar systemen aan, welke hieronder nader worden besproken, in zone 2 werken de krachtige golfturbulenties en de oscillerende

The transitions are at approximately 2.5 m - and 2.5 m + NAP [A5], i.e. approximately at the seaward boundary of the surf zone and at the foot of the dune. Obviously the transitions are rather vague since the zones merge smoothly. In region 1 we observe ebb and flood channel systems, which are discussed below. In region 2 the forces of wave turbulence and oscillatory wave motions are active, seeking to form a

[A6] Van Veen uses the name 'tail ridges' for the three ridges formed by spit growth due to alongshore sand transport

stromen in golven, die een strandwal willen opwerpen, en in zone 3 werkt de windkracht die de duinen formeert. De golfslag wil een ononderbroken gladde schoorwal maken en de getijstromen verzetten zich daartegen. Het compromis tussen beiden is een onderbroken schoorwal, de welbekende eilandentrits.

Bij de secundaire schoorwal of kleigordel treft men wel de zones 1 en 2, doch niet de windzone aan. De golfslagzone ziet men, wat de lijzijde van een 'boezem' betreft, in de vorm van betrekkelijk lage 'musoir-' of 'kop-' oeverwallen. Aan de windzijde kan men de door de heersende wind veroorzaakte Oost-West lopende landtongen verwachten, die ook 'staarten' genoemd kunnen worden (Eng. 'Spits'). Als voorbeeld noem ik de dichtgeslibde Fivelboezem, waar achtereenvolgens, naar ik meen twee 'kopwallen' en drie 'staartwallen' opgeworpen zijn (fig. 4). De samenvattende naam is 'oeverwallen', al denkt men bij dit woord meer aan de twee oeverwallen van een rivier.

In het Zuiden (Vlaanderen) was de oorspronkelijke wadvlakte smal (fig. 3).

beach-barrier. In region 3 the Aeolian forces work to form dunes. Wave action promotes the development of a continuous smooth barrier while tidal currents obstruct this. The compromise is an interrupted barrier, which constitutes the well-known string of barrier islands.

Along the secondary clay barrier one does encounter regions 1 and 2, but the wind-action region is absent. The wave-action region, in as far as it concerns the lee-side of a basin, is observed in the form of rather low shore ridges. At the weather-side one can expect east-west oriented spits or ridges. An example of this is the silted Fivelbay, where - to my opinion - subsequently two 'head' (or leeward) ridges and three spits [A6] have been formed (fig. 4). Their common name is levees, although this term is rather more associated with the levee of a river.

In the South (Flanders) the original lagoon area was small (fig. 3). It

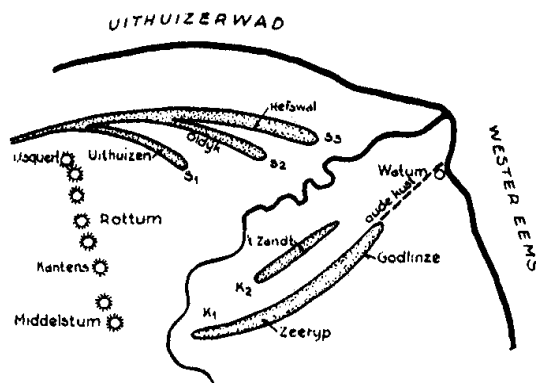

Fig. 4 Schema Kopwallen en Staartwallen in de dichtgeslibde Fivelboezem²

Fig. 4 Shore Ridges, due to wave-effect, in the now silted-up mouth of the Fivel in the silt-zone of the province of Groningen. Left "tails", right "heads"³

²Hefswal = zeewal; zeerijp = zee-oever. (Hef = zee, rijp = hoge oever)

³The mounds (in a row) are "wierden", built on an ancient coast. "Hef" is oldfashioned Dutch for sea; "rijp" for "high bank", and "wal" is equivalent to "wall".

- [A7]** Reconstructions of the Holocene evolution of Zeeland show that this area had silted up almost completely by 3100 BC (before Christ). The area changed into a large coastal peat bog that was dissected by the river Scheldt. From c. 200 AD on this peat bog deteriorated and finally large estuaries and tidal basins were formed. In the following centuries, land reclamation and land loss during storm surges shaped the landscape. It is this landscape that can still be recognised in present-day Zeeland.
- [A8]** After silting of the wadden in Central Holland, a totally different peat landscape was formed. Originally, a coastal peat bog with formation of eutrophic peat existed here. This peat bog was depending on the groundwater level and the changes in it. Subsequently, this peat bog was replaced by forest peat along the rivers and a moor in the areas inbetween. The first depends on the supply of river water, the latter on rainfall.
- [A9]** This is a very important statement! It forms the basis of the present-day reconstruction of the Holocen evolution of the Netherlands coast.
- [A10]** Von Freitag Drabbe was a cartographer who was interested in historical maps. He published for instance on the accuracy of (a medieval copy) of the Peutinger map, a map of the important travel routes in the northwestern Roman empire. Unfortunately, we have not been able to find a publication that fits this reference.

Deze verdween in historische tijd geheel door opvulling. Het Zeeuwse deel bleef tot heden half wad, half land [A7]. Het Rijnuitlaatgebied werd grotendeels land en ten Noorden van Monster was door aanwezigheid van het Rijnwater in de laatste geologische tijd een abnormaal zoet gebied, waar, achter een brede soliede duinregel⁴, een veenlandschap zich kon handhaven [A8]. Dit centraal gelegen waddengebied is door de Rijn zo sterk beïnvloed dat het een abnormaal dikke veen-opvulling verkreeg. Eerst bij Alkmaar begint de eigenlijke kleigordel welke ver Oostwaarts gaat en welke op vele plaatsen door inbraken doorbroken is. Deze kleigordel, of secundaire schoorwal, kon met behulp van terpen reeds vroeg bewoond worden. De veengordel - en hiertoe behoort ook het thans zo belangrijke Holland tussen Alkmaar en Rotterdam-Delft - kwam niet in cultuur dan na de invallen der Noormannen.

Beoosten het Vlie schijnt de duinkust nimmer voldoende gesloten te zijn geweest om veenvorming direct achter de duinen te kunnen veroorzaken.

Inbraken zijn niet zozeer het gevolg van actieve stootkracht van de zee, dan wel van het passieve aanwezig zijn van lage kommen achter de kleigordel of schoorwal. Kon het getij toegang krijgen tot zo'n kom dan sleet zij allengs in een aantal decennia een geul uit. Niet de getijgeulen zijn primair, doch de *kombergingen* [A9].

De algemene vorm van een zee-inbraak is dan ook een brede, soms haast ronde boezem in het veengebied (Zuiderzee, Biesbosch in zijn grootste uitbreiding, Dollard, Jadeboezem) en een betrekkelijk nauwe hals in de weerstand tegen uitschuring biedende kleigordel. De

disappeared in historical times as a result of sedimentation and peat formation. Along Zeeland (Zwin to Helinium) a mix of land and lagoonal area remained until present [A7]. The main part of the mouth of the Rhine (Rijn) silted up and just north of Monster an unusually fresh water area existed in recent geological times due to the presence of water from the Rhine. In this fresh water area - protected by a wide and solid dune ridge⁴ - a peat landscape could be maintained [A8]. This centrally located wadden area was so strongly influenced by the Rhine that it acquired an unusually thick peat filling. Only at Alkmaar does the clay ridge emerge. It extends far to the east and it has been breached at many locations. This clay ridge, or secondary shore ridge, could be inhabited by means of dwelling mounds. The peat region - which includes the presently so important Holland region between Alkmaar and Rotterdam-Delft - was not developed until after the invasions of the Vikings.

East of the Vlie the dune coast appears never to have been closed sufficiently to allow for peat formation directly behind the dunes.

Breaches have not so much been due to active marine forces, but rather the result of the passive (Pleistocene inherited) presence of low-lying basins behind the clay or shore ridge. As soon as the tides gained access to such a basin, a channel was scoured in a matter of decades. Not the tidal channels, but rather the tidal prisms are of primary importance [A9].

The general appearance of a sea breach is therefore a broad, sometimes virtually round basin in a peat area (Zuiderzee, Biesbosch at its largest extension, Dollard, Jade basin) and a relatively narrow neck (channel) in the scour-resistant clay ridge. The (discharge

⁴Ook dit lange "eiland" is in vrij recente tijd nog doorbroken geweest. (Von Frijtag Drabbe) [A10]

⁴Also this long "island" has been breached in fairly recent times (Von Frijtag Drabbe) [A10]

[A11] The volume of water that flows through a cross-section into an estuary or out again with the movement of the tide, excluding any freshwater, is referred to as the tidal prism of that cross-section.

$$P = \int_{LWS}^{HWS} Q dt \quad (1)$$

in which LWS refers to time of low Water Slack and HWS refers to time of high Water Slack. Q is the discharge at the mouth.

Van Veen suggests that the tidal prism P as defined by Eq. (1) is approximately a factor $\cos \phi = 0.9$ smaller than the volume, V , between the water levels at times of local High Water and Low Water. For the mouth the relationship between V and the water levels translates into

$$V = \int_0^L (A_{HW}(x) - A_{LW}(x)) dx \quad (2)$$

in which L = length of estuary; A_{HW} = cross-sectional area at time of local High Water; A_{LW} = cross-sectional area at time of local Low Water.

That $P < V$ follows from the relationship between P and the cross-sectional areas of the basin at time of slack water at the mouth:

$$P = \int_0^L (A_{HWS}(x) - A_{LWS}(x)) dx - \int_{LWS}^{HWS} Q_r dt \quad (3)$$

in which A_{HWS} = cross-sectional area at time of High Water Slack at the mouth, A_{LWS} is the cross-sectional area at time of Low Water Slack at the mouth and Q_r is the river discharge. The right hand of Eq.(3) is smaller than the right hand side of Eq.(2) because $A_{HWS} \leq A_{HW}$ and $A_{LWS} \geq A_{LW}$. Therefore $P < V$.

Values of the ratios P/V for the mouths of the estuaries/tidal lagoons Western Scheldt, Humber, Eyerlandse Gat and Amelandse Zeegat, calculated from 1D network tidal flow models, are respectively, 0.86, 0.88, 0.98 and 0.95. Values that are close to the value of 0.9 but do show variations from one estuary to the other.

An interesting point is that van Veen relates the constant 0.9 to "the renowned $\cos \phi$ used in the electricity". At the time that numerical hydrodynamic models did not exist Van Veen was a strong proponent of using electric circuits to simulate tidal flow (see Van Veen, 1946). Most likely ϕ refers to the phase difference between the current and the emf of an electric circuit consisting of an inductance, resistance and a capacitance forced by an *emf* $E = E_0 \sin \omega t$.

capaciteit van een getijgeul hangt af van grootte en vorm der kom en ook van de grootte der getijrijzing.

Het is intussen niet geheel juist te veronderstellen dat de getijrijzing zelf maatgevend is, want de komberging wordt bepaald door het hoogteverschil van de vlakken waar *kentering* optreedt. In riviermonden en zeegaten is de kentering ongeveer 1 uur na HW en 1 uur na LW, zodat in 't algemeen de befaamde $\cos \phi = 0,9$ moet worden gebruikt welke in de electriciteit ook grote bekendheid geniet [A11]. De stroom wordt namelijk wel door het verhang veroorzaakt doch kan het verhang niet snel genoeg volgen en 'ijlt na'. Het gevolg is dat de kenteringsvlakken dichter bij elkaar liggen dan de vlakken van HW en LW (fig. 5).

capacity of a tidal channel depends on the size and shape of the basin and also on the magnitude of the tidal range.

It is, however, not entirely correct to assume that the tidal range itself is the determining factor, since the tidal prism is determined by the elevation difference between the water levels at times of slack water. In deltas and coastal inlets, flow reversal occurs approximately one hour after high tide and one hour after low tide, implying that generally the famous $\cos \phi = 0.9$ needs to be applied, which is also familiar in the field of electricity [A11]. The flow is indeed caused by the surface slope but cannot follow it directly and lags. Consequently the slack water levels are closer to each other than the water levels at high tide and low tide (fig. 5).

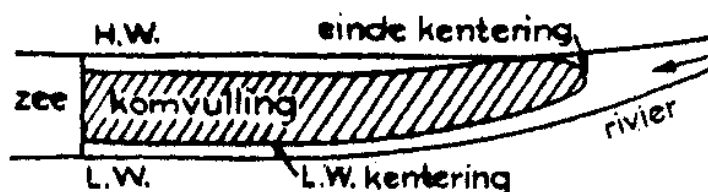

Fig. 5 Komberging is meestal niet de inhoud van een getijbekken tussen HW en LW.

Fig. 5 Tidal fill of an estuary is usually not the contents of the tidal basin between high tide and low tide but that between the levels of slack water.

Men moet hier immers in het oog houden dat de hoeveelheid water die stroomopwaarts van een zekere doorsnede wordt geborgen, bepaald wordt door de waterverplaatsing door die doorsnede tussen twee omkeringen van de stroom ter plaatse. Het zijn dus de kenteringshoogten en niet de HW en LW hoogten die bepalend zijn voor de vulling en lediging der kom (fig. 6).

One should be aware that the volume of water, stored upstream of some cross-section, is determined by the volume displacement through this cross-section between the moments of the local flow reversal. Therefore the water levels at slack water rather than the water levels at high tide and low tide determine the filling and emptying of the basin (fig. 6).

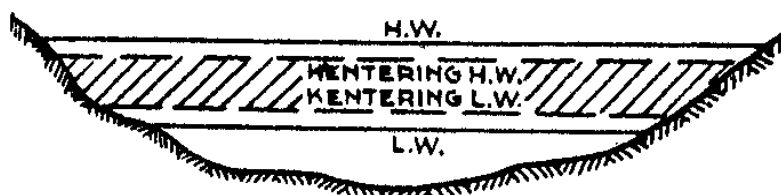

Fig. 6 Ligging kenteringsvlakken in een doorsnede van een getijstroom.

Fig. 6 The lines of slack water are generally at a distance of $0.9 \times$ tidal amplitude; in deep, wide estuaries less, in seas the distance is zero.

- [A12]** Complete basin content stands for the volume between HW and LW behind the cross-section considered, which as explained in annotation **[A11]** differs from the tidal prism based on ebb- and flood discharge volume.
- [A13]** A flood depression may simply be considered the result of a narrow neck channel decreasing the outside forcing surface amplitude in a backbarrier basin with relatively large intertidal area. This mechanism is probably the reason for rapid transgressions in coastal areas. It can be illustrated by the expansion of tidal basins and the drowning of settlements in Zeeland between 600 BC and 300 AD due to scouring of the tidal inlets (see Vos and van Heeringen, 1997).

In getijboezems zonder zoetwaterafvoer geschiedt de kentering aan de randen overal tijdens HW en LW, doch daar waar stromen gaan moet doorgaans weer de factor, groot ongeveer 0,9 worden genomen in plaats van de volle komvulling [A12].

Is de hals van de vloedkom betrekkelijk nauw, en dat is zij meestal omdat de kleigordel niet in volledige mate uitgeschuurd is, dan heeft de vloedkom in het veengebied een z.g. vloedkuil.

Een vloedkuil [A13] is een terrein of een water, waar het HW, of waar de stormvloed niet zo hoog oploopt als verder zeewaarts. Vooral bij stormvloed kan de hals te nauw zijn in verhouding tot de grote boezem om deze geheel te vullen (fig. 7).

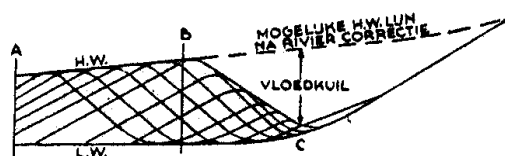

Fig. 7 Verklaring van het begrip vloedkuil.

Vloedkuilen komen (of kwamen) ten onzent voor bij de Schelde bezuiden Antwerpen, in de Biesbosch, in de voormalige Zuiderzee, in de Eems bij Leer, enz.. De zg. kuildiepte kan bij stormvloed bv. maximaal 1 à 2 m zijn. De vloedkuilgebieden zijn betrekkelijk onveilige oorden; wanneer baggering of uitschuring in de hals deze verwijden, of indijking de komberging verkleint worden de stormvloed en er hoger.

De nog in ons land aanwezige wadkommen hebben in het Noorden een

In tidal basins without freshwater discharge, slack water at the boundaries occurs everywhere during high tide and low tide. However in basins with a discharge, the factor of approximately 0.9 again usually applies instead of the complete basin content [A12].

If the neck of the flood basin (the basin inlet channel) is rather narrow, which is often the case since the clay ridge has not been completely eroded, a so-called flood depression occurs in the peat region of the flood basin.

A flood depression [A13] is a supra-tidal or an inter-tidal area where the high tide or the storm surge does not reach the water levels as experienced seaward. Especially during storm surges the neck may be too narrow relative to the basin dimension to be filled completely (fig. 7).

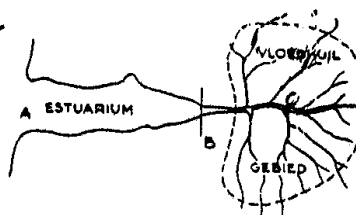

Fig. 7 A "flood depression" occurs in those areas where the tide (or stormtide) cannot enter fully, due to some bottle-neck. The floods become higher there, when dredging is done in the bottle-neck, or when the tidal fill of the area above the bottle-neck is diminished by reclamation works.

In our environment flood depressions occur (or have occurred) in the river Scheldt to the south of Antwerp, in the Biesbosch estuary, in the former Zuiderzee, in the Ems at Leer, et cetera. During a storm surge, the water depth in a flood depression may reach up to 1 to 2 m. Flood depressions are comparatively unsafe areas. Whenever dredging or scouring enlarges the neck or when reclamation reduces the tidal prism, local storm surge levels increase.

The tidal basins that still exist in our country display a different form in the

- [A14]** Based on our current insights in the geological reconstruction of the Holocene evolution of the Dutch coast we can state that the importance of the wind direction in the morphological lay-out of the Zeeland and Wadden basins is much less than Van Veen claims. The current geometry is very much so a result of human intervention. Originally, all tidal basins were orientated more or less shore-normal. In the Wadden area, reclamation of the salt marshes which had been formed at the landward ends of the tidal basins finally resulted in a more or less continuous west-east running sea dike (the now dammed Lauwerszee was still open then). In the Delta area, silting of the landward parts of the tidal basins and estuaries did not take place, partly due to the influence of the rivers Rhine, Meuse and Scheldt. Here, sedimentation and subsequent reclamation predominantly took place in the tidal divide areas between the basins.
- [A15]** Reference is made to annotation **[A32]**
- [A16]** The island of Griend has since been maintained by human intervention, such as dune enforcement and groins.

andere vorm dan in het Zuiden. Een wadkom wordt begrensd door de kust van het vasteland en door de wantijen van de waddeneilanden. In het Noorden ligt de kust van 't vasteland meestal niet heel ver van de duinen-eilanden, in het Zuiden is de afstand groter. Mede door het grotere tijverschil in het Zuiden worden hier de komvullingen dus groot en werden de zeegaten diensgevolge wijd en diep. Schematisch zijn de verschillen tussen Zeeland en het Noorden in fig. 8 en 9 aangegeven [A14].

North than they do in the South. A tidal basin is bordered by the mainland coast and by the tidal divides of the Wadden isles. In the North the mainland coast is often located not far from the barrier islands, while in the South this distance is larger. Also, due to the larger tidal range, the tidal prisms are large in the South and as a result the tidal channels became wide and deep. Schematically the differences between North and South are illustrated in figures 8 and 9 [A14].

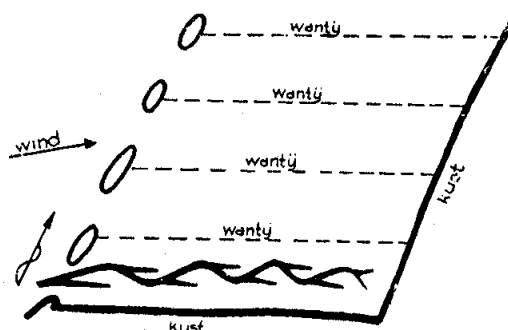

Fig. 8 Schema der Zeeuwse waddenkommen.

Fig. 8 Sketch of the tidal basins in Zeeland. short dune-islands, long flood basins parallel to the prevailing wind (poplar-shaped channel system) [A15].

Dat op de wantijen van Zeeland land is opgewassen en in het Noorden niet zal misschien grotendeels verklaard moeten worden uit de ligging dezer wantijen t.o.v. de heersende windrichting. De duineilanden van het Zuiden gaven bij de heersende Westerstormen een luwte, die van het Noorden niet. Ook de windkracht (V^2) zal invloed gehad hebben, daar de wind naar verhouding in Zeeland ongeveer 2 malen minder krachtig is dan in het Noorden, de windsnelheid zelf is ongeveer 1,4 malen kleiner. In het Noorden verdween zelfs het restant van het eilandje Griend nagenoeg [A16]; het langgerekte barchaantje is nu zelfs al in tweeën gesplitst. Zeeland's wantijland groeide, door mensenhanden geholpen, steeds meer, al verloor het ook veel door bochtwerking en inbraak. Dwars

The fact that, in contrast to the North, land has accreted along the tidal divides of Zeeland should largely be explained by the orientation of the tidal divides relative to the dominant wind direction. The dune barriers in the South functioned as a shelter to the dominant westerly storms, while those in the North did not. Also the strength of the wind (proportional to the wind velocity squared) will have played a role, since the wind in Zeeland has approximately half the strength it has in the North (the wind velocity itself is about 1.4 times as low). In the North even the remainder of the island of Griend nearly disappeared [A16]; the stretched barchan-shaped island has now been split in two. Stimulated by human action, accretion has taken place continuously around the tidal divides in

- [A17] Within the morphological context meant by Van Veen, the term 'meandering' refers to the natural phenomenon that curved channels expand continuously away from their centre as a result of centripetal sand transport induced by the spiral-type flow in these channels. In his english captions to the figures, Van Veen calls it 'bend action'.
- [A18] The observed similarity by Van Veen between apple trees and the channel systems in the North is recently confirmed by means of a fractal analysis for the Dutch Wadden Sea (Cleveringa and Oost, 1999). The basic hypothesis behind a fractal analysis is the (statistical) scale invariance of the geometrical properties of a complex pattern. Patterns found in nature (e.g. trees, mountains, mud flocs) may seem unstructured at first sight, but they appear to be described quite well by fractals. Cleveringa and Oost (1999) showed that also "channel systems can be regarded as 'statistical self-similar fractal' networks, considering the natural variability in branch lengths and channel positions" (cit.).
- [A19] In our translation, we follow Van Veen and use flood channel for "vloedschaar" and ebb channel for "ebschaar" (as he did in his English captions to the figures), although the word branch is probably a more appropriate translation of "schaar" (literally: scissors) than channel.

door die wantij-opwassen in Zeeland gingen dwarsgeulen voor de noodzakelijke vereveningsstromen, die veroorzaakt werden door de naar het Noorden afnemende getijhoogte en door de verschillende weerstanden in de zeegaten (Kreekrak, Sloe, Zijpe, Slaak, Hellegat).

Zeeland. On the other hand, meandering [A17] and breaching have caused substantial erosion. Transverse channels cut right through the accumulations around the tidal divides in Zeeland. They sustain the necessary compensatory flows caused by the Northwise decreasing tidal amplitudes and the differing flow resistances in the coastal inlets (Kreekrak, Sloe, Zijpe, Slaak, Hellegat).

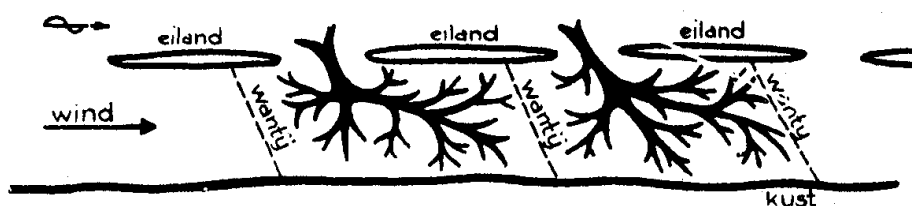

Fig. 9 Schema der Noordelijke waddenkommen.

Fig. 9 Sketch of the Frisian tidal basins; short basins, perpendicular to the prevailing wind (apple-tree shaped channel system).

De in de wadkommen gevormde geulenstelsels vertonen boomvormen: die in Zeeland doen denken aan slanke populieren (fig. 8), of ook wel aan warrig struikgewas, die in het Noorden aan lage appelbomen (fig. 9) [A18]. Beschouwt men een 'boom' als bv. die van de Wester-Schelde, dan is de stam een wijde geul die zich beurtelings van linkeroever tot rechterover slingert en zijn er voorts takken die uit elke bocht zich in stroomopwaartse richting langs de oevers uitstrekken. Zo'n tak noemt men vloedschaar.

The channel systems formed in the tidal basins display tree-type shapes that are reminiscent of slim poplars in Zeeland (fig. 8) or of scrubland. In the North they are reminiscent of low apple trees (fig. 9) [A18]. If one considers the 'tree' as being the Western Scheldt, then the trunk is a wide channel that meanders from the left to the right bank, with branches stretching along the banks. Such branches are called flood channels.

Definitie: Een vloedschaar is een getijgeul die voornamelijk open ligt voor de vloed en die aan het boveinde een drempel heeft. Een ebschaar is een getijgeul die voornamelijk open ligt voor de ebstream en die aan het zeeinde een drempel heeft.

Definition: A "vloedschaar" (flood channel [A92]) is a tidal channel that is open to the flood current and that exhibits a sill at the upstream end. An "ebschaar" (ebb channel [A19]) is a tidal channel that is primarily open to the ebb current and that exhibits a sill at the seaward end.

Het woord 'schaar' heeft dus de betekenis van een naar één richting ondieper wordende getijgeul, doch zal misschien oorspronkelijk zijn afgeleid van het woord 'inscharen', d.i. het uitbochten

Therefore, the word 'schaar' refers to a channel that shallows in one direction, but it might be originally derived from the gradual process of an outer bend erosion. One may speak of the

[A20] Basically, Van Veen has used the foregoing text as an introduction to what should be considered the core of this article, the dynamics of ebb- and flood channels in tidal basins and estuaries.

[A21] Legend: 'drempel is delta ebschaar in delta vloed-schaar' = sill is ebb-channel delta in flood-channel delta.

van een holle oever. Men spreekt van *het* vloed-schaar en *het* ebschaar. Behalve de scharen zijn er nog de 'doorlopende hoofdgeulen'. Voor het overzicht heb ik geen drieledige indeling aangehouden, doch de tweeledige. Alle geulen noemde ik òf vloed-schaar òf ebschaar. De hoofdgeulen waren dus bv. links ebscharen, rechts vloed-scharen en de scheiding tekende ik ongeveer op de helft.

"vloed-schaar" (=flood channel) and of the "ebschaar" (=ebb channel). Besides ebb and flood channels, there are also 'continuous main channels'. To simplify matters, I have maintained the dual and not the tripartite division. All channels I have designated either as a flood channel or an ebb channel. For example, the main channels were ebb channels on the left and flood channels on the right. I have sketched the transition approximately in the middle.

Een op het eerste gezicht opmerkelijke eigenschap van scharen is, *dat een vloed-schaar een ebschaar tracht te vermijden en omgekeerd* [A20].

An eye-catching feature of flood and ebb channels is that they seem to evade one another [A20].

Soms maakt een eb- of vloed-schaar twee vingers ter weerszijden van de tegenliggende geul (fig. 10), of buigen de twee tegenstanders iets zijwaarts af om elkaar in een soort flankaanval te benaderen (fig. 11). Een der redenen van deze eigenschap is het *zandtransport*. Een ander is de *bochtwerking* (zie fig. 24).

In some cases an ebb or flood channel splits into two branches embracing the oncoming channel (fig. 10). In other cases the two opposing channels move sideways and approach each other in a sort of flank attack (fig. 11). One reason for this is opposing sand transport; another is meandering (see fig. 24).

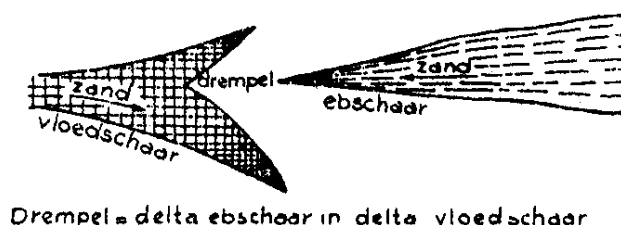

Fig. 10 Schema van het elkaar vermijden van een eb- en een vloed-schaar door middel van vorkvorming.

Fig. 10 Sketch of the mutual "evasion" of flood and ebb channels by means of a forked tongue [A21].

Het is nl. aannemelijk dat in een normale vloed-schaar een vloed-zandstroom overheerst en dat dit in een normale ebschaar met de eb-zandstroom het geval is. Nabij het ontmoetingspunt van een eb- en een vloed-schaar wordt dus zand van weerszijden aangevoerd en een deel hiervan vormt de zg. drempel. Men zou dit 'de strijd der delta's' kunnen noemen.

Most probably a flood driven sand flux dominates in an ordinary flood channel, while this is the case for an ebb-driven sand flux in an ordinary ebb channel. Where the ebb and flood channel meet the opposing sand fluxes form a sill. One could refer to this as the 'battle of the deltas'.

[A22] Legend: 'drempel' = sill.

[A23] Note that the gross sediment circulation in such cells is an order-of-magnitude larger than the residual sediment transport along the estuary lateral axis.

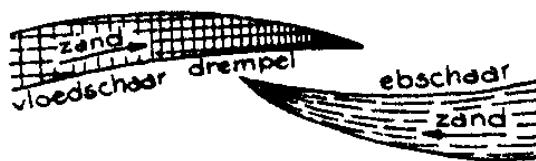

Fig. 11 Schema van het elkaar vermijden van een eb- en een vloedschaar met flankaanval.

Fig. 11 Sketch of mutual "evasion" with flank attack of flood and ebb channels [A22].

Het is nl. aannemelijk dat in een normale vloedschaar een vloed-zandstroom overheerst en dat dit in een normale ebschaar met de eb-zandstroom het geval is. Nabij het ontmoetingspunt van een eb- en een vloedschaar wordt dus zand van weerszijden aangevoerd en een deel hiervan vormt de zg. drempel. Men zou dit 'de strijd der delta's' kunnen noemen.

Most probably a flood driven sand flux dominates in an ordinary flood channel, while this is the case for an ebb-driven sand flux in an ordinary ebb channel. Where the ebb and flood channel meet the opposing sand fluxes form a sill. One could refer to this as the 'battle of the deltas'.

Natuurlijk is de zandbeweging ingewikkelder dan hier in enige woorden werd aangeduid. Door de getijbeweging beweegt het zand als op een schudzeef; er is een zg. reststroom of 'drift'. Bij eb- en vloed-scharen bestaan er meestal zandneren waarbij het zand stroomopwaarts gaat in een vloedschaar en stroomafwaarts in een ebgeul. Een zandneer is een rondgaande zandbeweging, in die zin dat het een schudzeefbeweging en lang niet cirkelvormig is, doch dat een zelfde korrel na verloop van tijd weer op dezelfde plaats kan komen (fig. 12). De werkelijke beweging is meer als fig. 13 aangeeft.

Of course the sand transport pattern is more complicated than the brief description above. The tidal motion oscillates the sand as on a sieving grid. A so-called residual transport or drift results. Near ebb and flood channels sand eddies usually occur, with the sand moving upstream in a flood channel and downstream in an ebb channel. A sand eddy is a circulating sand motion in the sense that it is an oscillating sieving motion, not necessarily circular in shape, but such that the same grain may return eventually to the same location (fig. 12). The real motion is closer to what fig. 13 shows.

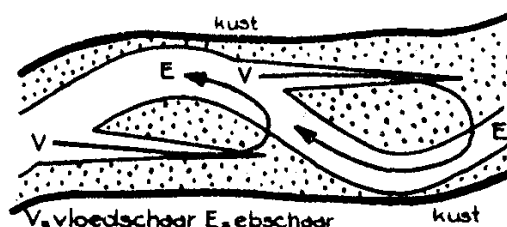

Fig. 12 Schema van zg. zandneren; zandbeweging in het vloedschaar stroomop, stroomaf in het ebschaar [A23].

Fig. 12 Sketch of so-called circulating sand currents, the sand moving up-stream in flood channel, down-stream in ebb channel [A23]

[A24] After Van Veen's description of the estuarine ebb and flood channel systems he now pays attention to the seaward side of the inlet systems. His obvious interest into the suitability of tidal basins for navigation seems to be central here.

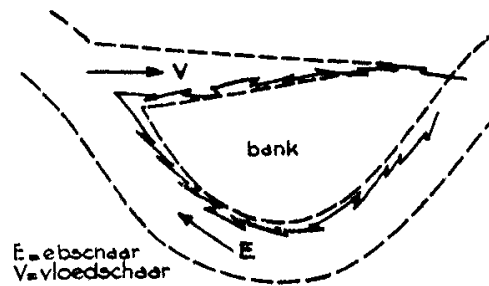

Fig. 13 Schema van de werkelijke zandbeweging bij een veel voorkomend systeem van eb- en vloodscharen.

Fig. 13 Sketch of the true up- and downstream movement of the sand in so-called circulating sand currents. A grain of sand may come back to its original place; dredging may be of small avail.

Een drempel is hydraulisch een moeilijk probleem. De zandstromen eindigen er niet en gaan dus verder. Waarheen zij gaan moet voor elk geval afzonderlijk worden nagegaan. Soms gaat het zand de platen verhogen, soms keert het langs de kanten van de scharen en andere geulen terug. Al dit overmatig zandtransport duidt op een overmaat van getijenergie, beter gezegd op een verspilling ervan, omdat het niet ten goede komt aan de vaardiepte.

Het is soms moeilijk te zeggen of men met een eb- dan wel met een vloodschaar te doen heeft. Het komt voor dat een geul aan beide einden een drempel heeft; een dergelijke geul is als 't ware uitgeschakeld uit het systeem en zal misschien in de loop der tijden verder verzanden, of slechts een ondergeschikte rol in het systeem blijven spelen. Enige subjectiviteit in het schematiseren van de vloed- en ebscharen moet men op de koop toenemen. Het schematiseren zelf is echter zeer leerzaam. Vooral wanneer men beschikt over een reeks peilkaarten uit een tijdvak van bv. een eeuw kan men de ontwikkeling en het karakter van de geulsystemen goed leren kennen [A16].

Uit zee trachten een aantal forse vloodscharen elk zeegat binnen te dringen, vooral van de zijde vanwaar de getijgolf komt. Het vloedwater uit zee is

Hydraulically a sill is a difficult problem. The flow of sand does not cease there and thus continues. Where the sand goes must be determined case by case. In some cases the sand is feeding the flats, in other cases it returns along the sides of the ebb and flood channels and other channels. This abundant sand transport indicates an excess of tidal energy, or rather a waste of this energy, since it is not used to create navigational depth.

At times it is rather difficult to recognize whether a channel is an ebb or a flood channel. Sometimes a channel has a sill at both ends. Such a channel is cut-off from the system, as it were, and may silt up eventually or play a secondary role in the system. Some subjectivity in schematizing the system of ebb and flood channels is inevitable. It is however a very instructive exercise. Especially if a series of bathymetric maps over a period of, for example, a century is available, one may learn much about the nature of the channel systems [A24].

From the sea, a number of large flood channels try to penetrate the inlet, especially from the direction of the tidal wave. Initially the flood carries little sand

[A25] Van Veen refers to the Dutch Wadden coast.

[A26] Whereas in international literature these deltas are often named ebb-tidal deltas, the link with the ebb tide as the forming force is not made by Van Veen, or by many others in the Netherlands. In Dutch literature it is now common to refer to the ebb-tidal delta as outer delta. However, it should be stated that either ebb-tidal delta (looking at the forming force) or following Van Veen shield delta (cf. the terminology list schilddelta), looking at its most prominent morphological role in the system, would be preferable.

[A27] In Sha and Van den Berg (1993) another explanation for the channel orientation is given. Along the Dutch Wadden coast the tidal wave has the character of a standing wave. The longshore tidal currents reach their maximum at about mid-tide water level. At mid-tide the tidal currents in the gorge also reach their maximum, filling or emptying the basin. This implicates that there is no phase difference between the tidal currents at open sea and in the gorge. The longshore ebb-current is directed from east to west. Meanwhile the basin is being emptied through the main ebb-channel in the gorge. Due to the combination of these currents, the outflow bends to the west. During maximum flood-current alongshore, the inflow is also concentrated at the west side of the inlet, as the longshore flood-current is from west to east.

nl. aanvankelijk nog niet met zand beladen en neemt eerst landwaarts zand op. Voor een breed estuarium als de Theems heeft kan men bv. een toestand verwachten als in fig. 14 schematisch is aangegeven; de scheepvaart zoekt daarbij ijverig naar de laagst liggende drempel tussen een der vloedscharen en de ebgeul die uit het binnenland komt. Bij de onderwaterdelta's voor onze kust, ook wel schilddelta's genoemd, heeft men vaak iets van de vorm van fig. 15 [A26].

and only starts entraining sand as it propagates shoreward. For a broad estuary like the Thames, one may expect therefore a configuration as indicated schematically in fig. 14. Mariners zealously search for the lowest sill between one of the flood channels and the ebb channel that exists in the estuary. At the subtidal deltas along our coast [A25], also called 'shield deltas', one often encounters a form as indicated in fig. 15 [A26].

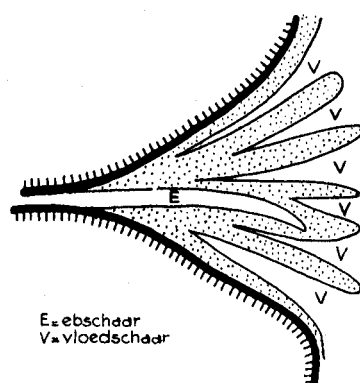

Fig. 14 Schema van eb- en vloedscharen in een breed estuarium.

Fig. 14 Sketch of ebb and flood channels in a wide estuary (Thames or Wash). Meander action may bring the ebb channel in connection with any of the flood channels.

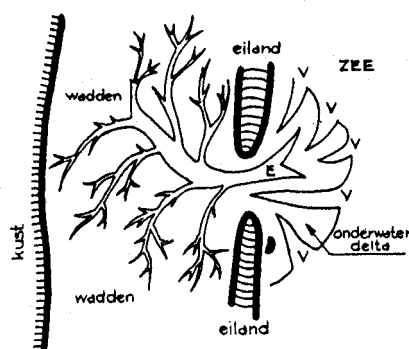

Fig. 15 Schema van de eb- en vloedscharen bij onze schilddelta's [A27].

Fig. 15 Sketch of ebb and flood channels in a typical submarine delta of the Dutch coast. Bottle-neck between dune-islands, several flood channels coming in; tendency of E to turn to the left due to the tide coming from the left [A27].

Slechts in enkele gevallen treft de scheepvaart een werkelijk goede verbinding tussen het vloedschaar uit zee en de hoofdebgeul. Zo'n geval is o.a.

Only occasionally do ships find a truly good connection between a seaborne flood channel and the main ebb channel. One such case is present in the Western

- [A28]** With capacity Van Veen refers to the tidal prism. We note that since 1950 the tidal prism has been reduced due to the open barrier.
- [A29]** An impression of this sill and the surrounding channels can be obtained from figure 29.
- [A30]** See his earlier comparison of tidal basin channel systems with tree-shapes. In the following paragraph, Van Veen considers the behaviour of the tidal channels to be governed only by the motion of water and sediment. However, the initial channel pattern usually is inherited from earlier phases in the evolution of an estuary. This is illustrated (unfortunately not very clear) in the evolution of the Westerschelde, see e.g. the channel 'Schaar langs de Hoofdplaat' in the figs. 26-28. This channel used to feed the Braakman, a large sidebranch of the Westerschelde. With the infilling of this sidebranch and the subsequent damming of the remaining channel after 1950, this channel lost its discharge. This channel is now flood dominated and fits in Van Veen's sketch of an ideal system (see fig. 16).
- [A31]** 'Dredging alone is already a powerful way of manipulating nature.' This is typical for the approach of those days. Nowadays, compensation of nature values is an important issue in management studies of estuaries.

aanwezig in de Wester-Schelde. De Ooster-Schelde, die ongeveer dezelfde capaciteit [A28] bezit als de Wester-Schelde, heeft bij de duinpunt van Noord-Beveland, de Onrust, reeds een hoge drempel tussen het hoofdvloedschaar en de hoofdebgeul [A29].

Wanneer de hoofdebgeul, of 'stam' [A30], zich gaat splitsen in een vloedschaar en een ebschaar die langs elkaar gaan stromen, dan ontstaan twee parallelle geulen met daartussen een nieuwe hinderlijke drempel (zie fig. 27). Dit 'breken' van de hoofdebgeul is een gevolg van te grote plaatselijke breedte van het estuarium, m.a.w. van onvoldoende geleiding van de geul door de oevers. Elke wilde geul van enige lengte wil zich splitsen, tenzij men door geleidingswerken of baggeren, de eenheid weet te bewaren. Het kost moeite een ebschaar en een vloedschaar te laten samengaan in één geul.

Waar de breedte tussen de vaste oevers niet al te groot is, bv. 3 a 5 malen groter dan de wijde van de hoofdebgeul, zal zich een fraaie meanderende hoofdebgeul ontwikkelen, die in de bochten leunt tegen de weerstand biedende oever. De zandplaten in de holle bochten zullen daarbij elk een vloedschaar krijgen. In de Wester-Schelde herhaalt zich dit (tot Antwerpen) een 10-tal keren (fig. 16), in het Hollands Diep een paar keren en ook in de Wester-Ems treft men dit gewenste systeem aan (fig. 17), hoewel de Noorderoever bij de Eemshorn niet verdedigd was.

Hier sprong in de 19e eeuw de Ems dan ook uit de band. Daar de Duitsers de toevallig ongeveer op een rechte lijn liggende vloedscharen als toekomstige scheepvaartgeul gestemden, werd op de drempel bij Knock veel gebaggerd met het gevolg dat de bocht van Watum slechts een secundaire functie kreeg en een geul werd met drempels aan de beide uiteinden. Baggeren alleen is reeds een machtig middel om de natuur

Scheldt. The Eastern Scheldt, which has almost the same capacity [A28] as the Western Scheldt, already possesses a high sill between the main flood and main ebb channel at the tip of the dune of North-Beveland, called the Onrust [A29].

Whenever the main ebb channel, or 'stem' [A30] splits into a flood and an ebb channel that start to flow alongside, two parallel channels develop with a new, obstructing sill in-between (see fig.27). This splitting of the main ebb channel is a consequence of the excessive local width of the estuary, or in other words of insufficient guidance of the channel by the banks. Every natural channel of notable length will split, unless one is able to prevent this by training works or dredging. It is difficult to force an ebb channel and a flood channel into a one-channel system.

Where the width between the fixed banks is not too large, i.e. 3 to 5 times larger than the width of the main ebb channel, an attractive meandering main ebb channel will develop, which in the bends rests against the resistant banks. The flats in each inner bend will develop a flood channel. In the Western Scheldt this pattern repeats itself (up to Antwerp) some 10 times (fig. 16) and a couple of times in the Hollands Deep. Also, in the Wester-Ems this preferred system is observed (fig. 17), although the Northern bank at Eemshorn was not protected.

It is the Ems which rebelled in the 19th century. When the Germans designated the straightly aligned flood channels as a future shipping lane, the Sill at Knock was dredged substantially. As a result, the bend at Watum developed into a secondary channel with sills on both ends. Dredging alone is already a powerful way of manipulating nature [A31]. It may be possible to create a 'poplar' with a straight trunk and curved

- [A32]** In Hibma et al. (2001) the formation of the channel and shoal pattern in a highly schematic estuary is investigated using a 2-D depth-averaged numerical model based on the description of the elementary flow and sediment transport processes. The emerging pattern shows a striking resemblance with this sketch of Van Veen. The model results suggest that, after the initial growth of certain perturbations in a relatively simple and regular pattern, a self-organisation process yields the much more complex channel/shoal patterns found in nature.
- [A33]** Translated literally, the Dutch caption says "Sketch of an artificial main channel with a straight stem and curved branches".
- [A34]** The current channel bathymetry of the Ems is very close to fig. 18.

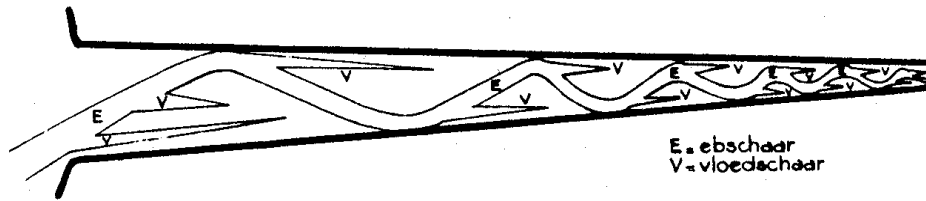

Fig. 16 Schema van een ideaal systeem ebgeul en vloedscharen (Schelde) [A32].

Fig. 16 Sketch of an ideal system of ebb and flood channels (Scheldt estuary). sineshaped main (ebb) channel, flood channels starting in each bend. The latter have a double function; viz.: 1. filling the tidal sand-flat in the inner bend of the main channel; 2. serving the cut-off currents of the bend. Notwithstanding considerable scour the depths of the bars at the upper end of the flood channels are not permanently increased [A32].

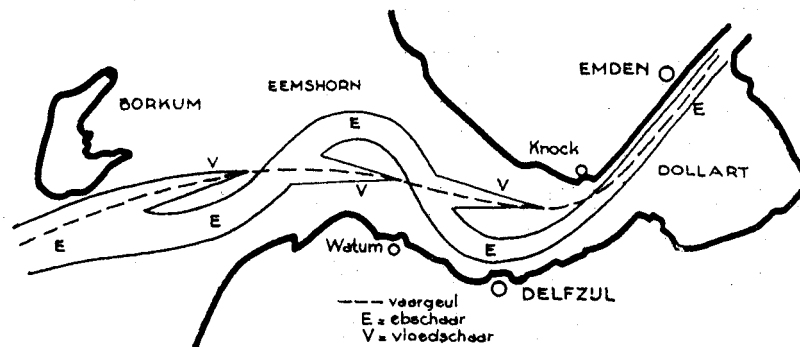

Fig. 17 Schema van eb- en vloedscharen in de Eemsmond.

Fig. 17 Sketch of the natural flood and ebb channels in the Eems-outfall. The Emshorn-bend is not stable, because it has no defended shore to lean against.

te dwingen [A31]. Het is misschien mogelijk een 'populier' te maken met rechte stam en kromme takken; als fig. 18 aangeeft. Dit is echter onnatuurlijk want een rechte 'stam' heeft geen voldoende steun tegen de bochtige oevers.

branches, as indicated in fig. 18. However, this is unnatural since a straight 'trunk' receives insufficient support from the curved banks.

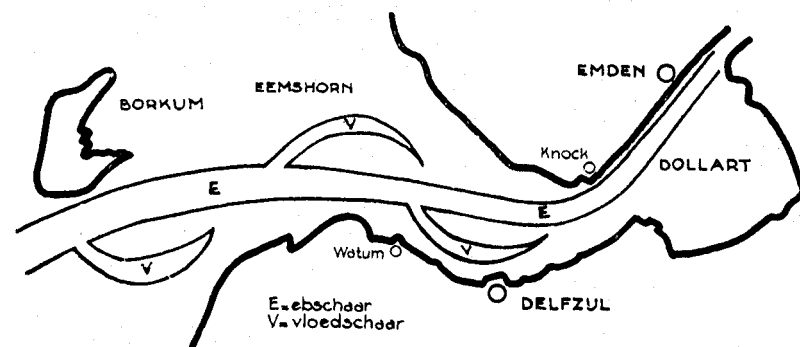

Fig. 18 Schema van een kunstmatige hoofdgeul met rechte stam en kromme takken [A34].

Fig. 18 What might be achieved in the Ems-outfall by dredging [A33] [A34].

[A35] 'Te loever' is old Dutch for windward, in this case the upwind shore is meant.

[A36] In the following sections Van Veen first pays ample attention to the phenomenon of meander action. Tidal prism is of course the primary driving force, but meandering is the phenomenon which determines the channel orientation and its evolution. Subsequently, the importance of the secondary mechanisms are treated.

It is certain (see furtheron) that Van Veen beside centrifugal forcing of meanders also was aware of the importance of Coriolis for larger bends, say with a radius in the order of 10 km. In his below description for tidal basins he explains bend orientation rather from the location of the tidal prism, which implies he sees centrifugal forcing as dominant. This is also clear in the Terminology Annex where bochtwerking ('Bend-action') is translated as centrifugal action and/or meander-action.

[A37] Van Veen was the engineer who proposed the construction of this training wall. It proved to be very successful.

Een getijgeulensysteem kan men niet begrijpen zonder steeds de 3 hoofdfactoren in het oog te houden. Deze zijn: *Komvulling*, (is primair), *Bochtwerking*, *Zandtransport*. Daarnaast kunnen nog de *windrichting* (golfslag te loevert [A35]) en de *oeverturbulentie* genoemd worden [A36].

De *bochtwerking* verklaart vele der veranderingen die in een getijgeulensysteem optreden. Grote geulen komen vaak niet eerder tot rust dan bij een met steenbekleding verdedigde oever; het kan echter ook gebeuren dat een wad-meander van nature wordt afgesneden. Wanneer er geen oever of dam is die de bochtvorming tegengaat, kan een bocht tenslotte zo groot worden dat er een afsnijding plaatsvindt. Men zou reeds veel eerder een bochtafsnijding willen verwachten omdat het vloed-schaar reeds op de plaats der afsnijding ligt, doch daarmee vergist een leek zich gewoonlijk zeer. De drempel van een vloed-schaar breekt niet zo gemakkelijk door. Toch kunnen zoals in het vroegere Hellegat (fig. 19) het vloed-schaar en een embryonale ebschaar elkaar voor een korte tijd vinden, te zamen de afsnijdingsgeul E1-V zonder drempel vormend, doch daarna splitsen zij zich weer doordat het ebschaar wordt uitgebocht. De cyclus die zodoende telkens ontstaat duurde bij het Hellegat (Willemstad) ongeveer 25 jaren, d.i. voordat de dam de uitbochtiging voorgoed tegenging [A37].

Gewoonlijk komt er van bochtafsnijdingen op een wad of in een estuarium niet veel, d.w.z. een vloed-schaar breekt zelden door, en dan nog kortstondig en onvolledig; het eigenaardige verschijnsel doet zich nl. voor dat de drempel aan het boven-einde van een vloed-schaar hoog blijft, niettegenstaande het vloed-schaar precies ligt waar de afsnijding moet worden verwacht en op de drempel zelf gewoonlijk bijzonder sterke stromen en grote verhangen voorkomen. De oorzaak

One can only understand a system of tidal channels by keeping in mind the 3 main factors. These are: tidal prism (being the primary factor), meandering, sand transport. In addition, wind direction (wave action at the upwind side) and near-bank turbulence should be mentioned [A36].

Meandering explains many of the changes that occur in a tidal channel system. Often large channels become stable only once they encounter a stone-protected bank. However, sometimes a meander may be cut off by natural processes on a tidal flat. In the absence of a bank or training wall that hampers formation of meanders, a bend may become so large that a cut-off occurs. One might have expected a cut-off much sooner because the flood channel is already present at the cut-off location, but a layman could easily be mistaken. The sill of a flood channel does not breach easily. Yet, as in the case of the former Hellegat (fig. 19), it is possible for the flood channel and an embryonal ebb channel to be temporarily aligned, thus forming the connecting channel E1-V without the presence of a sill. However, they separate again due to meandering of the ebb channel. At the Hellegat (Willemstad), the resulting repetitive cycle lasted for about 25 years, i.e. until a training wall was constructed that hindered meandering permanently [A37].

In a tidal basin or in an estuary it is very rare for meanders to be cut off, i.e. a flood channel is seldom breached and when this does occur, it is of short duration and incomplete. The interesting feature is that the sill upstream of a flood channel maintains its elevation. This occurs notwithstanding the fact that the flood channel is located exactly where the cut-off must be expected and that on the sill itself fairly large currents and large water-level gradients usually occur. Large sand transports on a sill are the

is vermoedelijk het grote zandtransport *probable cause.*
op een drempel.

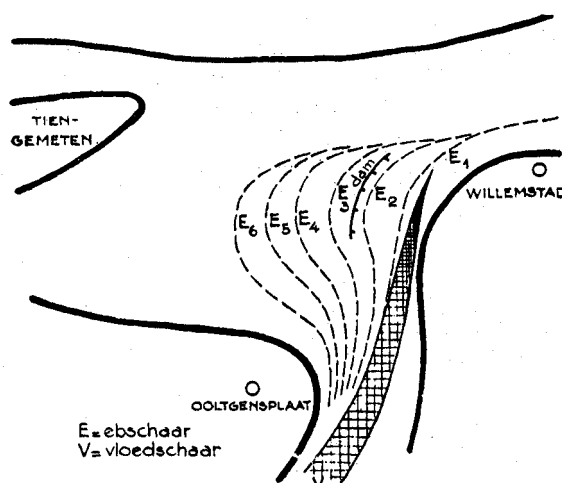

Fig. 19 Schema van bochtwerking en bochtafsnijding in het Hellegat vóór aanleg van de dam in 1931.

Fig. 19 Sketch showing bend action in the Hellegat near Willemstad (N.-Brabant) before a training wall (or dam) was built in 1931. Once in about 25 years the bend was cut off and the cycle started anew. The training wall ended this meander-action.

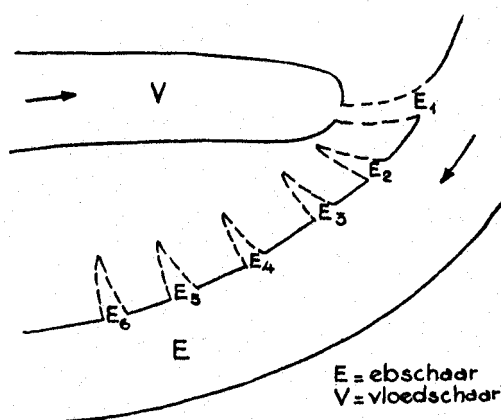

Fig. 20 Schema van het verlopen van een bochtafsnijding in een "wandelede" ebschaar.

Fig. 20 Sketch of a wandering ebb channel, starting in the bar of a flood channel. It is bend-action or meander-action again.

Een ander voorbeeld van een tijdelijke bochtafsnijding en haar verwording, zoals veel op de Schelde voorkomt, geeft fig. 20. Gesteld er is op een gegeven ogenblik inderdaad een doorbraak E_1 door de drempel waardoor veel ebwater op het vloedschaar komt. De niet diep stekende schepen varen er door, doch na korte tijd heeft E_1 zich door bochtwerking bij eb verplaatst naar E_2 , vervolgens naar E_3 , enz..

Another example of a temporary cut-off and its demise, as occurs frequently in the Scheldt, is given in fig. 20. Imagine that at a certain instance a breach E_1 through the sill occurs causing a large ebb discharge onto the flood channel. Shallow-draught ships will follow this route, but due to meandering during ebb, E_1 will have shifted after a while to E_2 , and subsequently to E_3 etc.

- [A38]** This cycle of downstream migration of ebb channels is also found in other settings, e.g. in tidal inlets. In the Ameland Gat, the inlet between the Wadden islands of Terschelling and Ameland, the ebb channel that drains the western part of this tidal basin in one phase discharges in the main channel Borndiep. This ebb channel migrates downstream to form a second channel in the inlet. Subsequently this channel silts up and a new channel, discharging in the Boorndiep, takes over the discharge. After that, the inlet has only one main channel.
- [A39]** This situation existed in the past in the Friesche Zeegat, that was connected to the Lauwerszee, and in the Ameland Zeegat, when it was connected to the medieval Middelzee, a part of the Wadden Sea that has been reclaimed. Information on the bend-action described by Van Veen is not available, however.
- [A40]** With 'in our environment', Van Veen refers to the Dutch coast

Het eb schaar E_1 , E_2 , E_3 , E_4 , 'wandelt' stroomafwaarts door de bochtwerking van de ebstroom en hierdoor wordt de bocht die het water nemen moet steeds scherper. Allengs wordt de hoek met de grote geul ongeveer 90° en verdwijnt het ebschaar, die aanvankelijk de scheepvaart zoveel belooft. Echter begint dan weer E_1 te komen en vangt de cyclus, die enige of vele jaren kan omvatten, opnieuw aan [A38].

Ebb-flow related meandering shifts the ebb channel E_1 , E_2 , E_3 , E_4 , downstream, causing the water to follow an increasingly sharper bend. Gradually the angle with the main channel increases to approximately 90° and the ebb channel, which seemed so promising for navigation, disappears. However, when E_1 occurs again, the cycle (which can take some to many years) starts all over again [A38].

Fig. 21 Schema van aanval op de oever op het oostelijk deel van een waddeneiland.

Fig. 21 The coast is supposed straight. The direction of the tidal wave is W.-E.; therefore the wan-tides shifted to the East, so that the Eastern part of the basin and its tidal fill is larger than the Western, effecting a main ebb current from the East. Bend-action causes erosion of the "tail" A of the wadden-island.

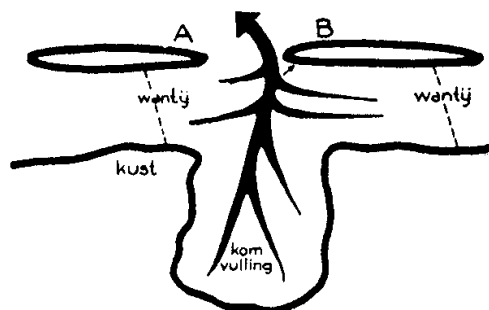

Fig. 22 Schema van aanval op de oever van het westelijk deel van een waddeneiland [A39].

Fig. 22 Here the coast is bent inward. In this case the Western part of the total basin is largest, so that the main ebb current comes from the West. Bend-action causes erosion of the "head" B of a wadden-island [A39].

Voorbeelden van bochtwerking geven nog fig. 21 en fig. 22. Ligt een waddeneiland voor een kust die geen inham vertoont, dan is ten onzent het wantij ver oostelijk achter het eiland gelegen omdat het getij uit het Westen komt. De oostelijke komvulling is dan groter dan de westelijke komvulling, zodat bij uitstroming een geul ontstaat

Other examples of meandering are given in fig. 21 and fig. 22. Whenever a barrier island is aligned along a straight coast the tidal divide is located in our environment [A40] far to the east behind the island because the tide arrives from the West. In this case the eastern prism is larger than the western prism. During ebb, a channel with its bend in western

- [A41] This seems to be an over-simplification. In the present-day situation the western side of Ameland is eroding. This is probably caused by the east-ward migration of the tidal divide south of Ameland. The erosion of the east side of Terschelling, the western island bounding this inlet, is caused by the cyclic downstream (= seaward) migration of ebb channels that has been discussed above.
- [A42] There is no information available on this kind of evolution of small islands. It could only happen if both eroding processes were linear and not cyclic. Van Veen's implicit statement is that the evolution of barrier islands is governed by the evolution of the channels separating them. For the long-term perspective this is an important observation.
- [A43] The Hollandse IJssel is a tidal river.

welker bocht naar het Westen is gekeerd. Is echter door een inham der kust of anderszins de westelijke komberging het grootst, dan ontstaat een hoofdgeul met een naar het Oosten gerichte bocht, die, mede omdat de wind uit het Westen gevaarlijk is, een bedreiging van de 'kop' van het oostelijk waddeneiland uitmaakt [A41]. Een bedreiging van een 'kop' van een waddeneiland (het Westen) is steeds gevaarlijker dan een bedreiging van de 'staart' (het Oosten), omdat de laatste doorgaans nieuw land is en derhalve onbewoond.

Wanneer een kort waddeneiland tussen twee lange inligt is de kombergingsverdeling zodanig dat het kleine eiland er door bochtwerking uit kan worden geknepen (fig. 23) [A42].

direction develops at the inlet. However, if the western prism is larger, due to an indented back barrier coast or otherwise, a main channel will develop with a bend oriented eastward. Together with the wind from the West, this channel development threatens the 'head' of the eastern barrier island [A41]. A threat to the 'head' of a barrier island (Western side) is always more dangerous than that to its 'tail' (Eastern side), since the latter is usually new land and consequently not inhabited.

Whenever a short barrier island is located between two larger ones, the prism distribution may be such that the small island can be made to disappear due to meandering (fig. 23) [A42].

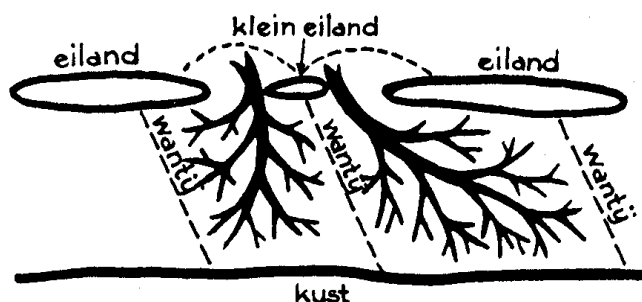

Fig. 23 Schema van het verdwijnen van een klein wadden-eiland.

Fig. 23 Small wadden islands may disappear when larger ones are its neighbours.

Windinvloed. Dat de wind een factor is die een waddegeul kan verplaatsen wordt duidelijk wanneer men een water als de Hollandse IJssel [A43] beschouwt. Zelfs bij deze rivier met haar betrekkelijk vaste, begroeide oevers gingen alle meanders Noordoostwaarts tot zij bij de dijk gestuit werden. Aangenomen wordt hierbij dat de dijken oorspronkelijk op enige afstand van de rivier werden gelegd.

Effect of the wind. The fact that wind may cause the migration of a tidal channel becomes clear when considering a water like the Hollandse IJssel [A43]. Even in this river with its comparatively firm, vegetated banks, all meanders migrated in north-easterly direction until they were stopped by the dikes. In this respect it is assumed that the dikes were originally constructed at some distance from the river bed.

Overturbulentie. Nog een andere factor die geulverlegging bewerkt is het verdedigen van een oever met zinkwerken en hoofden. De turbulentie die hierdoor verwekt wordt trekt als het

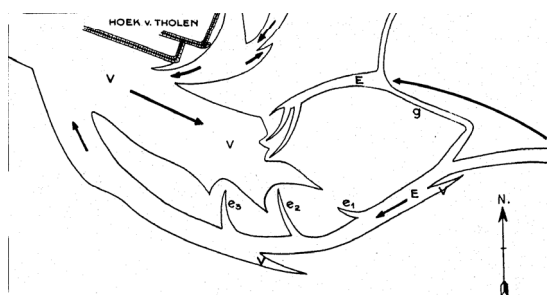
Near-bank turbulence. Yet another factor promoting channel migration is the defence of a bank by mattresses and groins. This generates turbulence that attracts the channels towards the banks

[A44] There is also an important geological component in the occurrence and frequency of bank collapses: they seem to be related to young, sandy channel infills that are exposed in the channel banks. Channel banks consisting of clayey and peat deposits appear to be more stable.

[A45] Reduction of tidal prisms is the general concept of the Delta Plan.

ware de geulen tot de oevers. De algemene neiging van de Zeeuwse wateren is daarom een verdieping nabij de oevers, hetgeen oevervallen e.d. tot gevolg heeft [A44]. Het is een soort vicieuze cirkel: oeververdediging verwekt overturbulentie en daardoor is meer oeververdediging nodig, Afdoende is natuurlijk slechts dat men bij de primaire oorzaak begint en de *komberging* van het zeegat beperkt, zodat de stromen verminderen [A45].

as it were. The general tendency in the estuaries of Zeeland is therefore a deepening near the banks, which causes bank collapse and similar phenomena [A44]. It is like a vicious circle: bank protection causes turbulence, which in turn increases the need for protection. Evidently, the only effective measure is to tackle the primary cause, which is to reduce the tidal prism of the inlet in order to reduce the currents [A45].

Toelichting bij foto 1: ZW-hoek van Tholen.

Photo 1. S.E.-corner of Tholen. (cf. sketch).

Een vloedschaar V schiet de zuidmond van de Eendracht voorbij omdat het te fors is om de scherpe bocht te nemen. Vóór het einde en naast dat einde wierp het de 'overslagzanden' op, welke op de foto fel wit zijn gekleurd. De ebgeul E stroomt niet direct in het vloedschaar, doch moet om die overslagzanden heen en komt eerst veel lager in de flank van het vloedschaar samenvloeien. Die ebgeul E heeft wel de uitbocht, daar er geen steile oever aan de holle bochtzijde is (verhang bij eb naar het vloedschaar). Een andere ebweg gaat via de kleine geul g langs en door de noordzijde van de overslagzanden. Drie kleine secundaire ebscharen, e1, e2 en e3 gaan van de ebgeul E direct in het vloedschaar door de overslagzanden; hiervan is e1 pas ontstaan, e2 behoorlijk ontwikkeld (met een uitbochtende boog) en e3 bezig af te sterven. De secundaire, door de overslagzanden vloeiende ebscharen maken kleine delta's langs het uiteinde van het vloedschaar.

A flood channel V shoots by the South mouth of the Eendracht because it is too strong to take the sharp bend. In front of the end and besides the end it throws up the sand bar, which shows sharply white on the photo. The ebb channel E does not run directly into the flood-channel, but has to go round the sand bar and only joins the flood channel much lower down in its flank. This ebb channel has the bend-shape but apparently no caving, as there is no steep bank on the hollow side of the bend (tendency at the ebb towards the flood channel). Another ebb way runs via the small channel g along and through the North side of the sand bar. Three little secondary ebb channels, e1, e2, e3 run direct from the ebb channel into the flood channel through the sand bar; of these e1 is recently formed, e2 has properly developed (with a caving bend), and e3 is dying away. The secondary ebb channels flowing through the sand bar make little deltas along the terminus of the flood channel.

Toelichting bij foto 2: Waddengeulen (tussen de Westpolder [Groningen] en de E-punt van Schiermonnikoog).

De middelste geul heeft het regelmatige systeem waarbij telkens een vloedsehaar uit de bocht van de ebgeul komt. Ook de linkse geul heeft nog zo'n vloedsehaar in een bocht. Van links beneden komt vloedwater dat rechtuit wil stromen. De grote rechtse ebgeul buigt weer buiten dit vloedsehaar om en bereikt het in de flank. Ook de mond van de middelste ebgeul vertoont die neiging en neemt niet de kortste weg. Deze ebgeul veroorzaakte een tamelijke grote delta en gaf het vloedsehaar daardoor de vorkvorm. In de rechterbovenhoek stroomt het vloedwater op het punt van samenvloeiing van twee ebgeulen in en tracht dit te vervormen. Door te weinig zandtransport tijdens vloed is dit nog niet gelukt. De vloed heeft wel uitschuring veroorzaakt doch (nog) geen mondverlegging van de ebgeulen.

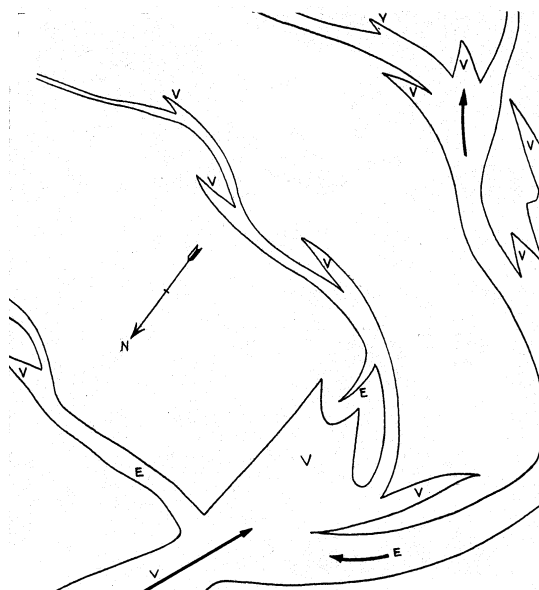

Photo 2. Wadden-channels (between the Westpolder [Groningen] and the East point of Schiermonnikoog). (cf.sketch).

The middle channel has the regular system by which flood channels come out of the bends of the ebb channel. The left-hand channel has also just such flood channel in a bend. From the lower left comes water at high tide which wants to flow straight on. The greatest right-hand ebb channel again bends round outside this flood channel and reaches it in the flank. The mouth of the middle ebb channel shows this inclination and does not take the shortest way. this ebb channel caused a fairly large delta and so gave the flood channel a forked shape. In the right-hand top corner the flood flows in at the point of confluence of two ebb channels and tries to alter this. Owing to insufficient sand being carried during flood this has not yet taken place. still the flood has caused erosion, but, as yet, no change of place of the mouth of the ebb channels.

- [A46] These spliced channels can form a stable feature in estuaries. A contemporary of Van Veen, Ahnert (1960) described a chain of these cells in the Chesapeake Bay Area, which are also reproduced in simulations Hibma et al. (2001). All authors agree on the scheme of ebb- and flood-channels. Among the mechanisms behind this phenomenon, Ahnert described three dimensional density currents and historical causes, which cannot be subscribed by the work of Hibma et al.
- [A47] Van Veen's struggle here (primary or secondary role of sand transport) refers to uncertainty about cause and effect. Is there a feedback mechanism or is it simply hydrodynamic forcing?

Aan de hand van deze factoren kan men het ingewikkeld mechanisme van getijwateren met zandtransport nog van een meer functionele kant belichten.

Heeft een geul bv. een eenvoudige S-bocht (fig. 24) dan vreet de vloedstroom aan de ene oever bij AA en de ebstroom aan de andere bij BB, zodat zich na korte tijd de bekende splitsing voltrekt in een eb- en een vloedschaar (fig. 11). Hebben beide scharen nog een boogvorm, zoals allicht het geval is, dan kan de uitbochtiging verder gaan tot tevens een zekere functie wordt vervuld, als het op de beste wijze vullen en ledigen van een tijvlakke, of het dienstig zijn aan zg. vereveningsstromen, of aan afsnijdingsstromen.

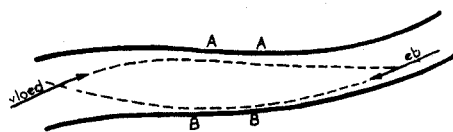

Fig. 24 Schema van splitsing in eb- en vloedscharen door bochtwerking [A36].

In ongeleide bochten met zandverplaatsing en oeveraantasting kunnen dus de eb- en vloedstroom draden niet op één plaats liggen of blijven liggen: de oorzaak is bochtwerking of centrifugaalkracht.

Dat het zandtransport deze neiging tot splitsen versterkt is vaak secundair doch soms ook primair. Secundair omdat zandtransport steeds een gevolg is van het aanwezig zijn van stromen, primair omdat het zand op zijn beurt drempels vormt die de stromen beïnvloeden [A47]. Op een ontmoetingspunt (of splitsingspunt) van twee zandvoerende getijgeulen ontstaat een drempel in de minst machtige geul. Zeer uitgesproken drempels, zoals bv. voorkomen aan het

Using these factors one may explain the complicated mechanism of tidal waters with sand transport from a more functional perspective.

For example, when a channel exhibits a simple S curve (fig. 24), the flood flow attacks the banks at AA and the ebb flow does so at BB. As a result the channel soon splits into an ebb channel and a flood channel (fig. 11). When both channels are still curved, as most likely is the case, the bends could expand until certain functions are fulfilled, for instance related to the most efficient way of filling and emptying tidal flats or serving and establishing so-called compensatory flows and short-cut flows.

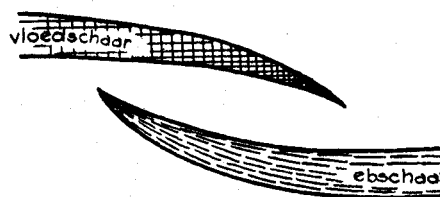

Fig. 24 Bend-action explains to a large extent splicing of a channel, or the birth of ebb and flood channels [A36].

Therefore, in untrained bends where sand transport and bank erosion occurs, ebb and flood currents cannot coincide or maintain their individual positions: the cause is meandering or centrifugal effects.

The fact that sand transport amplifies the tendency to split is often a secondary but may sometimes be a primary effect. Secondary since sand transport is always caused by the presence of currents; primary since sand accumulates to form sills that affect the currents [A47]. Where two sand transporting tidal channels meet (or split) a sill develops in the least active channel. Flood channel deltas might be a better name for very prominent sills, like the ones that occur in

[A48] The German quote of Schiller translates: “Who dares, Rittersmann or Knapp, to dive into these muzzles?”, indicating that Van Veen warns that it is not trivial to assess the cause-effect chain. It is important to interpret the above statement against the spirit of the times of the 1950’s. Taming the dynamics of nature applying hard engineering interventions was a common policy following centuries of collective action against flooding and navigation hazards.

boveneinde van vloedscharen, kan men misschien beter vloedschaardelta's noemen. Drempels en delta's zijn gevolgen en tevens secundaire oorzaken.

Bij het bestuderen van het spel van getij en zand ziet men een rondedans van oorzaak en gevolg. Nog niet noemde ik de oorzakelijke factoren: *waterstands-veranderingen* door het getij die maken dat tijdens vloedstroom het water over de banken stroomt en tijdens de ebstroom niet of veel minder, de bochtafsnijdings-neiging, welke steeds aanwezig is, ook al is er geen *bochtafsnijding*, de toeneming der *uitschuring* met grotere diepten, de *vereveningsstromen* ten gevolge van dwarsverhangen, de aardwentelingskracht van *Coriolis*, enz.. Zij alle hebben gevolgen: stromen, geulen, zandverplaatsingen, e.d., en deze hebben wéér gevolgen. 'Wer wagt es Rittersmann oder Knapp, zu tauchen in diesen Schlund?' (Schiller) [A48]. Voor wie het wil wagen is het beste zich doorlopend zelf vragen te stellen als: Waarom is deze geul stabiel? Waarom niet stabiel? enz., en te trachten deze vragen op te lossen met de wetenschap dat er geen waarom is, of er is een daarom. Hier is bv. de reeds genoemde heel eenvoudige vraag: Een vloedschaar is meestal een embryonale bochtafsnijding; waarom breekt zo'n embryonale bochtafsnijding niet geheel door (fig. 25)? Men kan wijzen op het feit dat bij eb het snelstromende zandarme oppervlaktewater van de hoofdgeul de bocht naar V niet kan nemen en het langzame zandrijke bodemwater wel, doch er zijn meer factoren werkzaam. Wij kunnen geenszins zeggen dat wij alle geheimen der diepten hebben doorgrond.

Het op zo economisch mogelijke wijze stabiliseren van de hoofdgeulen is het doel van de waterbouwkundigen. In wilde estuaria brengt de bochtwerking veel zand in het water en hebben de geulen te weinig tijd zich diep in te graven. Bochtwerking is het grote euvel van wilde

the upstream end of flood channels. Sills and deltas are effects and also secondary causes.

While studying the ensemble of tide and sand one observes a round dance of cause and effect. I have not yet mentioned the causing factors: tide-induced variations in water level that cause the water to flow over the flats during flood and much less or not at all during ebb, the tendency of bends to cut off, which is always present even in the absence of an actual cut-off, the increase of erosion with depth, the compensatory currents due to transversal water level gradients, the Coriolis effect, etc. These phenomena all have effects: currents, channels, sand displacements and the like, and all these have effects again. 'Wer wagt es Rittersmann oder Knapp, zu tauchen in diesen Schlund?' (Schiller) [A48]. For those who dare it is best to continuously ask oneself questions such as: Why is this channel stable or why isn't it? And to try to find answers to these questions, remembering that a why without a reason does not exist. As an example consider the afore-mentioned simple question: A flood channel is often an embryonal cut-off, but why doesn't it breach (fig. 25)? One may point out that the fast-flowing, sand-deprived surface water cannot follow the bend towards location V, while the slow sand-laden groundwater can. However there are more factors. We are still far from claiming that we have fathomed all the "secrets of the depths".

The goal of hydraulic engineers is to stabilize main channels as economically as possible. In natural estuaries meandering mobilizes much sand and channels lack time to deepen. Meandering is the major drawback of natural estuaries. Fixation of bends

[A49] This three-dimensional mechanism is proven not to be essential for this feature to exist, as in the patterns found by Hibma et al. (2001), identical bars in flood-channels occur, using a 2D depth-averaged model.

[A50] Van Veen refers to the Western Scheldt estuary.

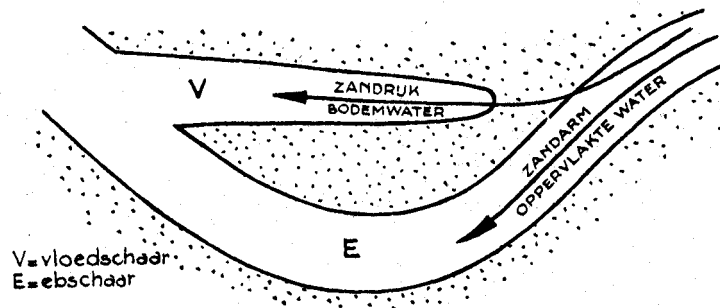

Fig. 25 Schema van afbuiging van zandvoerende onderlagen [A49].

Fig. 25 The slow-moving heavy-laden bottom ebb currents can be "sucked off" into the flood channels more easily than the quick-moving sand-free top currents. This may be one of the reasons for the existence of bars in flood channels [A49].

estuaria. Door het vastleggen van bochten richt men de getij-energie meer op de bodem.

directs the tidal energy to the bed.

Wanneer de oevers geen, of geen goede invloed uitoefenen op het systeem van eb- en vloedscharen komen de bochten niet tot rust, of wel de oevers liggen er zodanig dat de lange hoofdegeul niet ontstaan kan.

Whenever the banks exert no influence or inappropriate influence on the system of ebb and flood channels, the bends do not stabilize. In other words, the banks are situated such that the continuous ebb channel cannot develop.

Dat een breed estuarium nog behoorlijk economisch geregulariseerd kan worden enkel door het vastleggen van de hoofdbochten, bewijst de Schelde; het systeem van het links en rechts slingeren der hoofdgeul en van het links en rechts ontspringen der vloedscharen getuigt van een schone regelmaat die doet denken aan het regelmatig slingeren van oever tot oever van gewone genormaliseerde rivieren, die materiaal afvoeren. Een goed voorbeeld hiervan is de Rijn in Zwitserland. De hoofdgeul en de zandbanken zijn er analoog, doch uiteraard ontbreken er de vloedscharen in de zandbanken.

The Scheldt estuary [A50] proves that a broad estuary can be regulated quite economically by simply stabilizing the main bends; the main channel's winding behaviour and the associated left and right emanating flood channels display a beautiful regularity reminiscent of the regular meandering between the banks of normally regulated rivers which discharge sediments. A good example is the river Rhine in Switzerland. The main channel and the sand banks are analogous, but obviously there are no flood channels through the sand banks.

Fig. 26, 27 en 28 geven schema's van de situatie der eb- en vloedscharen van de Wester-Schelde voor de jaren 1800, 1862 en 1938. Uiteraard zijn zulke schema's min of meer subjectief voornamelijk doordat de hoogten der drempels ontbreken. De schema's zijn paedagogisch bedoeld.

Figures 26, 27 and 28 show sketches of the systems of ebb and flood channels of the Western-Scheldt in the years 1800, 1862 and 1938. Clearly such sketches are somewhat subjective, primarily since the elevations of the sills are absent. These sketches are intended to be of an instructive nature only

Aanvankelijk, in 1800, is het systeem nog tamelijk wild, de hoofdgeul ligt nog niet goed tegen de vaste oevers aan en deze vaste oevers ontbreken ook op sommige plaatsen. In 1862 is de hoofdgeul 'gebroken' doordat de rivier boven Terneuzen zo breed is, doch in 1890 is dit van nature weer hersteld. In 1938 is de algemene toestand belangrijk beter dan in 1800 of 1862. Als tegenhanger diene de Ooster-Schelde (fig. 29). De regelmaat ontbreekt hier grotendeels; door het wildere karakter zijn ook de voor de scheepvaart hinderlijke drempels tussen de eb- en vloedscharen vaak hoog. Men heeft indertijd de bocht van Schouwen niet kunnen houden.

Zeer sterk werkende obstakels zijn de ver vooruitgebouwde oude hoofden of oude havendammen (Walsoorden, Zierikzee, Middelharnis, enz.), die de stromen aantrekken. Zij veroorzaken verzamelpunten van de geulen, knooppunten als het ware, en deze obstakels zijn tegenvoeters van het stroomlijnprincipe. Men zie hiervoor fig. 29 bij de haven van Zierikzee. Zij zijn niet als obstakels gemaakt of bedoeld, maar lagen aanvankelijk op de oeverplaat met het doel om de haven in verbinding te brengen met de diepe geul of om een diepe inscharende geul op een afstand te houden. Dit laatste werkte vrijwel steeds negatief, omdat een enkel lang obstakel zeer grote turbulentie veroorzaakt.

Initially, in 1800, the system was rather 'wild', with the main channel not yet resting firmly on the protected banks and at some locations such banks were even absent. In 1862 the main channel was interrupted due to the width of the river upstream of Terneuzen, but in 1890 this was restored by natural processes. In 1938 the general condition was far better than it was in 1800 or 1862. The Eastern Scheldt may serve as a counter example (fig. 29). There the regularity was largely absent; due to its more dynamic character the navigation hindering sills between ebb and flood channels were often high. Maintaining the bend near Schouwen was unsuccessful at the time.

Protruding old groins or harbour moles (Walsoorden, Zierikzee, Middelharnis, etc.) are powerful obstructions, attracting currents. They force channels to merge, forming kinds of interchanges, the antipodes of the streamline principle. An example of this may be observed in fig. 29 at the harbour of Zierikzee. These interchanges were not intended as obstacles, but they were initially located on the shoreflats aiming at providing access to the harbour or to keep away a deep, outwardly curving channel. The latter almost always failed as a single long obstacle causes intensive turbulence.

[A51] The summary and the terminology review are the original summary and terminology review added by Van Veen.

SUMMARY [A51]

Ebb and flood channel systems in the Netherlands tidal waters.

The Dutch coast is considered as a Wadden coast. The Wadden (tidal flats, tidal sands) between Blanc Nez and the Elbe have been partly filled up with silt and peat (the latter grown in fresh or brackish water, of course), especially so in the region South of Amsterdam. In the North there are 5 zones: dunes, wadden, silt, peat, sand, of which the 1st and 3rd have a related origin. All tidal channels are divided into flood channels and ebb channels and different systems of these are treated. Their main characteristic is that flood channels seem to avoid ebb channels and vice, versa. This is partly due to the opposed direction of the sandstreams in those different channels, which deposit their sand on the bar between them, partly it is the different meander action of ebb and flood.

TERMINOLOGY

Wadden: tidal flats, covered at high tide, largely dry at low tide; compare Engl. "to wade".

Wantij : meeting place of tidal waves behind an island; i.e. irregular, 'sickly', tidal currents and a regular vertical movement of the water level. Compare Engl. wan = sickly, Skand, vanskabt, Dutch wanstaltig, etc.. Therefore wantij = wan-tide.

Kentering or kanteling: slack water or turnover. Compare 'to cant' in the meaning of turn over.

Komvulling or komberging: flood fill of a tidal basin between the high and low levels of slack water. (Fill of basin, Dutch "kom", has primary function in shaping a tidal channel).

Schoorwal: Off-shore bar, literally shore-wall; here a series of sand-islands forming a chain.

Vloedschaar: flood channel, open to the flood, a bar at its upper end.

Ebschaar: ebb channel, open to the ebb stream, bar at the lower end. Compare 'to scour'?

Schilddelta: Semi-circular submarine delta in front of each inlet or river mouth.

Bochtwerking: centrifugal action, meander-action.

Neer or maalstroom: slow maelstrom, maximum velocity at the outer side.

Wervel = *vortex*: maximum velocity in centre.

Zandstroom: intermittent, or non-intermittent stream of sand; in tidal waters an alternating movement with a "drift" or rest-stream towards the interior or towards the sea.

Zandneer: Circulating sand-stream, i.e. movement of the sand up in a flood channel, down in an ebb channel ; therefore not a gyratory or circular movement but a slow, intermittent movement where a sand grain after many weeks may return to the same place where it was before.

Drempel: literally sill, i.e. bar; often meeting-place of the two opposite sandstreams.

Vloedkuil: flood depression, or area where the high tides or storm-floods do not reach the heights they attain closer to the sea.

References in introduction and annotations:

- Ahnert, F., 1960. Estuarine meanders in the Chesapeake Bay area. *Geographical Review*, Vol. 50, 390-401.
- Beets, D.J., and A.J.F. van der Spek, 2000. The Holocene evolution of the barrier and the back-barrier basins of Belgium and the Netherlands as a function of late Weichselian morphology, relative sea-level rise and sediment supply. *Geologie en Mijnbouw / Netherlands Journal of Geosciences*, 79 (1): pp 3-16.
- Hibma, A., H.J. de Vriend, M.J.F. Stive, 2001. Channel and shoal formation in estuaries. *River, Coastal and Estuarine Morphodynamics Conference (IAHR)*, Obihiro, Japan.
- Cleveringa and Oost, 1999. The fractal geometry of tidal-channel systems in the Dutch Wadden Sea. *Geologie en Mijnbouw* (78), pp 21-30.
- Robinson, A.H.W., 1960. Ebb-flood channel systems in sandy bays and estuaries. *Geography*, 45: pp 183-199.
- Sha, Van de Berg, 1993. Variation in ebb-tidal delta geometry along the coast of the Netherlands and the German Bight. *Journal of Coastal Research*, 9(3), 730-746.
- Van Veen, J., 1936. *Onderzoekingen in de Hoofden in verband met de gesteldheid der Nederlandse kust*. Thesis, Leiden University. Also in: *Nieuwe Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte*, Second series, Vol. 11, 252 pp.
- Van Veen, J., 1950. Eb- en vloodschaarsystemen in de Nederlandse getijwateren. *Tijdschrift Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap*, 2nd series, Vol. 67, pp. 303-325.
- Van Veen, J., 1956. Het Deltaplan en zijn verschillende facetten II; Voorafgaande studie. *De Ingenieur*, 68, (20), p. A.243-248 en (21), pp. A.257-262.
- Van Veen, J., 1946. *Electrische nabootsing van getijden*. *De Ingenieur* (3) 'Bouw en Waterbouwkunde 2', pp B17-B20.
- Vos, P.C., and R.M. van Heeringen, 1997. Holocene geology and occupation history of the Province of Zeeland. In: M.M. Fischer (ed.), *Holocene evolution of Zeeland (SW Netherlands)*, *Mededelingen Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen TNO*, 59, pp. 5-109

References to van Veen's paper:

- Allen, J.R.L., 1980. Sand waves: a model of origin and internal structure. *Sedimentary Geology*, 26: 281-328.
- Bruun, P., and F. Gerritsen, 1959. Natural by-passing of sand at coastal inlets. *Proceedings ASCE, Journal of the Waterways and Harbors Division*, vol. 85, WW4, paper 2301, pp. 75-107.
- Bruun, P., and F. Gerritsen, 1960. *Stability of Coastal Inlets*. North Holland Publishing Comp., Amsterdam, 123 pp.
- Bruun, P., 1978. *Stability of Tidal Inlets; Theory and Engineering*. *Developments in Geotechnical Engineering*, 23, 506 pp.
- Geyl, W.F., 1976a. Tidal neomorphs. *Z. Geomorph. N.F.*, 20 (3): 308-330.
- Geyl, W.F., 1976b. Tidal palaeomorphs in England. *Transactions Institute of British Geographers, New Series*, 1 (2): 203-224.
- Ludwick, J.C. 1972. Migration of tidal sandwaves in Chesapeake Bay Entrance. In: D.J.P. Swift, D.B. Duane and O.H. Pilkey (eds.), *Shelf sediment Transport: Processes and Pattern*, pp. 377-410. Dowden, Hutchinson and Ross Inc., Pennsylvania.
- Ludwick, J.C., 1974. Tidal currents and zig-zag shoals in a wide estuary entrance. *Geological Society of America Bulletin*, 85: 717-726.

LITERATUUR

J. VAN VEEN, Onderzoekingen in de Hoofden, Den Haag-1936. Op. blz. 114a werden de eb- en vloedscharen getekend voor de Vlaamse Banken, zij werden daar eb- en vloedparabolen genoemd, zulks in aansluiting met de duinen-terminologie.

REFERENCE

J. VAN VEEN, Onderzoekingen in de Hoofden, Den Haag-1936.

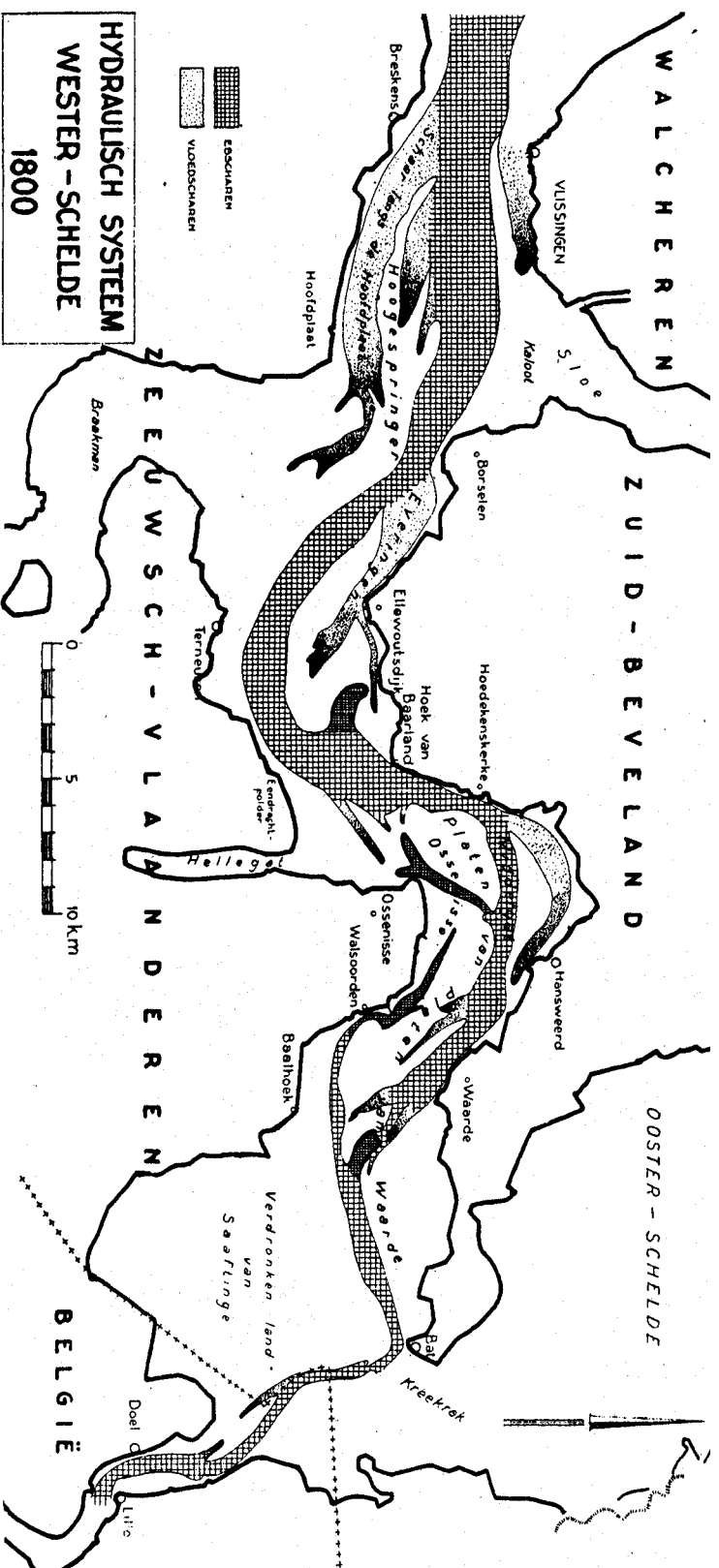

Fig. 26 Systeem van eb- en vloedscharen op de Wester-Schelde in 1800.

Fig. 26 System of ebb and flood channels in the West Scheldt in 1800. Badly developed part between Hoedekenskerke and Baalhoek.

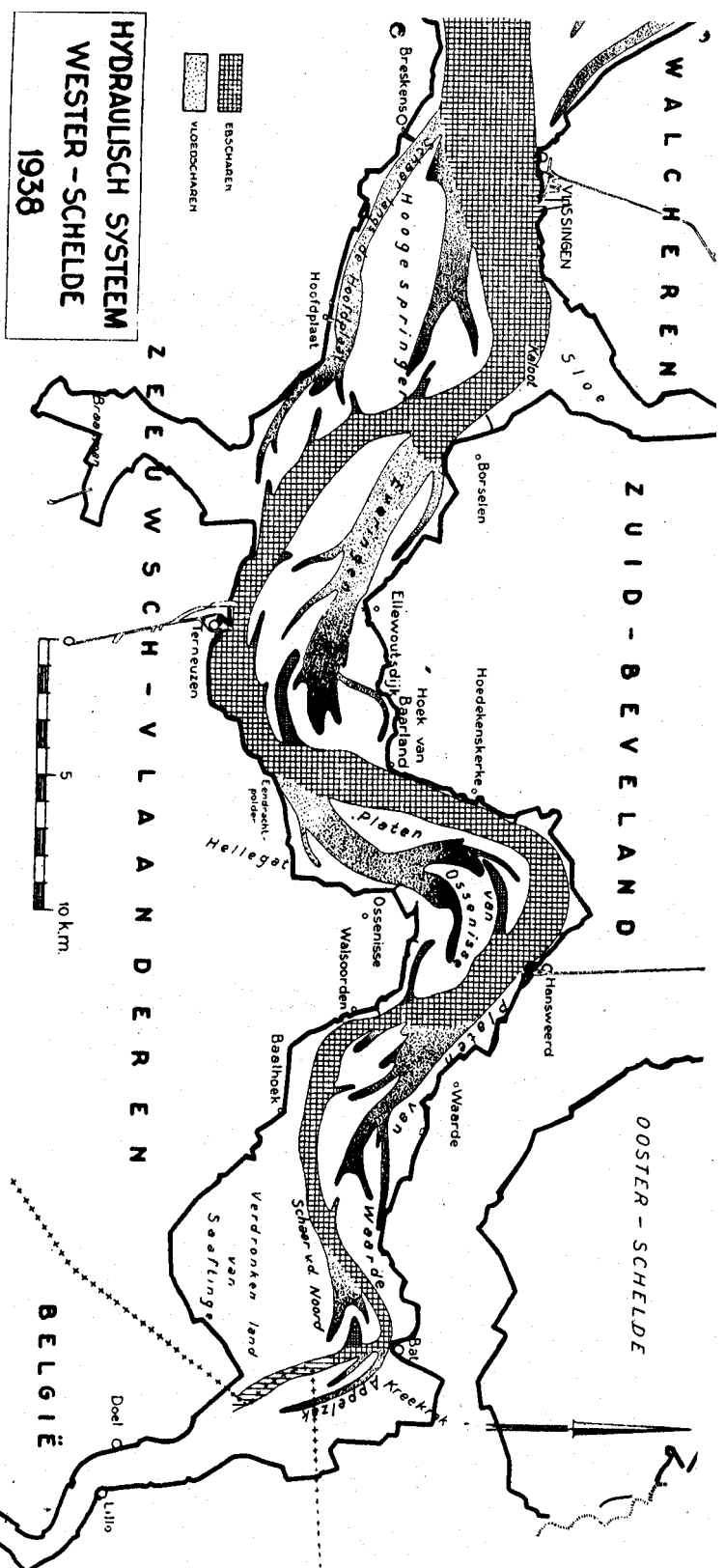

Fig. 28 Systeem van eb- en vloedscharen op de Wester-Schelde in 1938.

Fig. 28 System of ebb and flood channels in the West Scheldt in 1938. Well developed system at last.

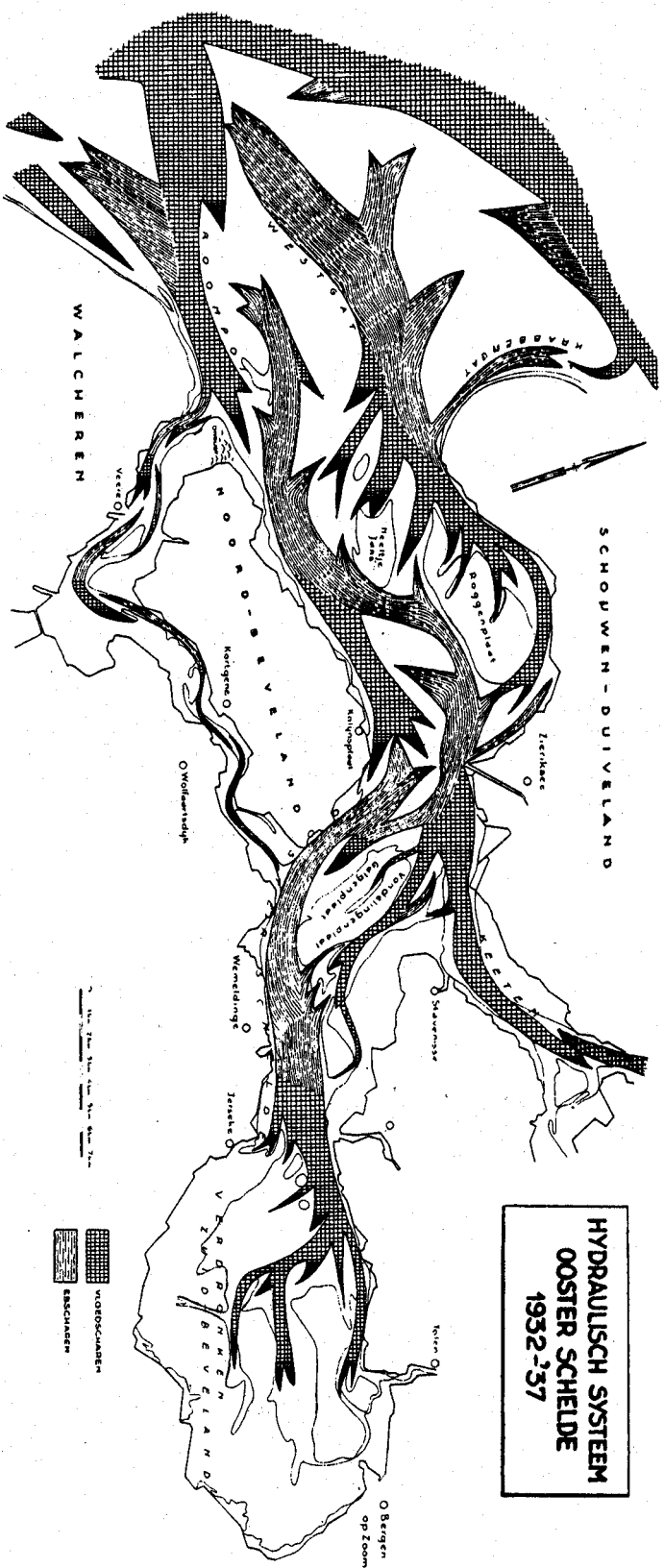

Fig. 29 Systeem van eb- en vloedscharen op de Ooster-Schelde in 1937.

Fig. 29 System of ebb and flood channels in the East Scheldt in 1937. Confused system, high bars near Onrust and Koljinsplaat; shore-seeking channels.